

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ
UNIVERZITA V PRAZE

PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA

Katedra práva

Obor: Hospodářská a kulturní studia

Diplomová práce

Bc. Martin Daneš

Vysídlení Němců z Československa po 2. světové válce
z hlediska práva

vedoucí práce:

Doc. JUDr. Ing. Štědroň Bohumír, Ph.D., LL.M., MBA

© Praha 2011

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci na téma „**Vysídlení Němců z Československa po 2. světové válce z hlediska práva**“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne

.....
Bc. Martin Daneš

Poděkování

Rád bych poděkoval za metodické vedení diplomové práce, odborné konzultace a vstřícný přístup Doc. JUDr. Ing. Bohumíru Štědroňovi, Ph.D., LL.M., MBA a též mé poděkování patří průvodcům památníku na Vítkově, kteří mne nechávali v klidu bádát v uličkách historie.

**Vysídlení Němců z Československa po 2.
světové válce z hlediska práva**

**Displacement of germans from CSSR after the
2WW from the legal poit of view**

Souhrn

Diplomová práce řeší vysídlení Němců po 2. světové válce z hlediska práva. A zaměřuje se nejen na historické důvody, které pramenily z období protektorátu, ale také na česko-německé konflikty z dob Rakousko-Uherska. V první části práce je pozornost upředena na období před 1. světovou válkou, kde je rozebrána etnická problematika Rakousko-Uherska.

V druhé části se zaměřuje na období protektorátu a zejména je pozornost věnována Mnichovské dohodě.

Třetí část je pak věnována období po 2. světové válce a to hlavně problematice odsunu a to jak divokého tak organizovaného. Též je v této kapitole věnována pozornost konfiskačním Benešovým dekretům.

Poslední část je pak zaměřena na Benešovy dekrety na přelomu 20. a 21. století, jejímu právnímu vymezení a vztahem k mezinárodní politice.

Klíčová slova

Benešovy dekrety, Československo, česko-německé vztahy, deklarace, 2. sv. válka, Eduard Beneš, konfiskace, mezinárodní právo, Mnichovská dohoda, Německo, odsun, Rakousko-Uhersko, smlouva, vyhnání, zákon.

Summary

This thesis addresses the expulsion of displacement of Germans from CSSR after the 2WW from the legal point of view. And focuses not only on historical grounds, which stemmed from the Protectorate, but also on the Czech-German conflict of the Austro-Hungarian Empire.

In the first part attention is oriented to the period prior to I WW, which discusses the issue of ethnic Austro-Hungarian Empire.

The second part focuses on the Protectorate, and in particular attention is paid to the Munich agreement.

The third part is devoted to the period after the 2nd World War II and especially the issue of displacement of both wild and organized.

Also in this section is given to the Benes decrees of confiscation.

The last part is focused on the Benes decrees in the turn of the 20th and 21st Century, its legal definition and relationship to international politics.

Key words

Austria-Hungary, Benes Decrees, contract, confiscation, Czechoslovakia, declaration, E. Beneš, fiction, Germany, international law, law, 2WW, the Czech-German relations, the Munich Agreement, transfer.

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Cíl práce a metodika.....	8
3	Období před a po I. světové válce	10
3.1	Vztahy mezi Čechy a Němci v Čechách konce 20. století	10
3.2.1	Tzv. „Washingtonská deklarace“	15
3.3	Vznik československého státu.....	17
3.3.1	Mírová konference ve Versailles.....	17
3.3.2	Tzv. smlouva o ochraně menšin	20
3.4	Nové zákony dotýkající se menšin	23
3.4.1	Jazykový zákon	23
3.4.2	Pozemková reforma.....	24
3.4.3	Státní občanství	24
3.4.4	Zrušení šlechtictví, řádů a titulů.....	25
3.5	Vznik sudetoněmeckých provincií a jejich snahy o odtržení	25
3.5.1	Vznik německých politických stran v českých zemích.....	27
4	Mnichovská dohoda.....	30
4.1	Sudetoněmecký puč v pohraničí.....	30
4.2	Jednání o budoucnosti ČSR	30
4.2.1	Britsko-francouzská nóta	34
4.2.2	Jednání v Bad Godesbergu	36
4.3	Definitivní rozhodnutí – Mnichov	43
4.3.1	Text Mnichovské dohody	48
4.3.1.1	Dodatky k Mnichovské dohodě	50
4.3.1.2	Doplňující prohlášení k Mnichovské dohodě	50
5	Období po 2. Světové válce.....	52
5.1	Osvobození Československa a počátky „divokého odsunu“ Němců	52
5.1.1	Postupimská dohoda.....	54
5.2	Prvotní dekrety prezidenta republiky vztahující se na období „divokého odsunu“	56
5.2.1	Dekret o neplatnosti některých majetkových jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů.....	56
5.2.2	Retribuční dekret	56

5.2.3	Dekret o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.....	57
5.2.4	Znárodňovací dekrety	57
5.3	Organizovaný odsun Němců z Československa.....	58
5.3.1	Tři vlny odsunu Němců z Československa	58
5.3.2	Konečné součty	60
6	Benešovy dekrety na přelomu tisíciletí a současnosti.....	61
6.1	Dekret jako pramen práva	61
6.1.2	Pojem dekret	61
6.1.3	Přijímání dekretů prezidenta republiky	62
6.1.4	Dekretní novotvorba.....	63
6.2	Problematika konfiskačních dekretů.....	64
6.3	Pravdy a lži – požadavky na zrušení dekretů prezidenta republiky	64
6.3.1	Požadavky Sudetoněmeckého lansmansaftu v dnešní době	65
6.3.2	Nátlaky ze strany SRN.....	66
6.3.3	Nátlaky ze strany Rakouska.....	66
6.3.4	Přistoupení ČR do EU	67
6.4	Česko-německá deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji	67
6.5	Jasná stanoviska ČR.....	68
6.6	Výjimka z listiny práv EU	71
6.6.1	Text české výjimky z aplikace Listiny základních práv EU	72
6.7	Vnímání právního postavení Benešových dekretů v očích veřejnosti	73
6.7.1	Hypotézy	73
6.7.2	Metodika.....	74
6.7.3	Vzorek respondentů	74
6.7.4	Vyhodnocení.....	74
7	Závěr	76
8	Seznam literatury.....	79
8.1	Bibliografie	79
9	Seznam obrázků.....	81
10	Přílohy.....	82

1 Úvod

V současných sporech a to jak ve sporech politických a právních o platnosti a účinnosti tzv. Benešových dekretů, správně dekretů prezidenta republiky a s tím spojeném odsunu, se tohoto spojení obvykle používá v užším smyslu pro skupinu poválečných dekretů upravujících konfiskaci majetku Němců a Maďarů.

„Říkal jsem vám při jiných příležitostech, že máte všechno zaznamenat a povědět, co jste zažili ve svých vězeních a koncentračních táborech. Ne snad jen proto, abyste se znovu mohli bránit, až oni začnou s tou svou očišťovací kampaní. Neboť na válku v letech 1938-1945 se nesmí nikdy zapomenout. Že začnou, o tom buďte přesvědčeni. A konečně přijdou opět, aby od očišťování přešli k útoku. Bude to nová reakce, která opět spojí útok na pokrok sociální s útokem na naši svobodu národní a lidskou. Buďte na tento úkol připraveni a mějte svá fakta, své záznamy, své vzpomínky pohotově, neboť nikde se tolik nezapomíná, jako právě v politice. A proto bude zase nutno podržet všem našim odpůrcům z let 1938-1945 před očima to, co svět z jejich rukou zažil....“

Tento projev, který 14. prosince roku 1945 přednesl Edvard Beneš, jsem k úvodu této diplomové práce vybral záměrně, neboť tehdy prezident Beneš přesně odhadnul, co se ještě za 50 let v důsledku jeho dekretů bude dít. I v 21. století se nepřestává o důsledcích odsunu a jejího právního rámce diskutovat. Zejména a logicky nejdůležitější strana, jakou je SRN a Rakousko, nevynechá příležitost otevření této problematiky. Je důležité podotknout, že právě v těchto zemích se o Benešových dekretech a jejich právních působnostech hovoří zejména před volbami, což považuji pouze za populistické gesto. Již mnohokrát se česká strana odvolala na Česko-německou deklaraci o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji z roku 1997, ve které se jasně hovoří o tom, že

už se obě strany v budoucnu nebudou zatěžovat právními a politickými otázkami minulosti. Bohužel je evidentní, že tato deklarace v tomto bodě selhala.

Úkolem této diplomové práce bude tedy představit fakta, která v minulosti zapříčinila ony nesváry, které někde v menší, jinde ve větší míře trvají dodnes. Už za časů habsburské monarchie vznikaly problémy mezi Čechy a Němci, které se táhly po celé 20. století.

Onen odsun většiny německé populace z Československa, který byl reakcí na 2. světovou válku a s tím zejména okupaci Hitlerem, zapříčinilo tuto nepřilíš povedenou část české-československé historie. Tehdy československá elita a dnešní česká se však odvolávají na situace, po kterých v té době nešlo jednat jinak. Ať již šlo o Mnichovskou dohodu, či nelidské zacházení v době protektorátu.

2 Cíl práce a metodika

Tématem diplomové práce je „**Vysídlení Němců z Československa po 2. světové válce z hlediska práva**“. Táto práce se především zaměřuje na celkovou problematiku česko-německých vztahů od časů habsburské monarchie až do začátku 21. století.

Cílem první části diplomové práce je přiblížit problematiku česko-německých vztahů v období do 1. světové války. Také přiblížit samotné dění před a po 1. světové válce, ať už jde o Washingtonskou deklaraci, samotný vznik Československé republiky a nebo vznik sudetoněmeckých provincií.

Dalším úkolem této diplomové práce je obeznámit s problematikou Mnichovské dohody a s jejími podrobnostmi, které se kolem ní vyskytovaly.

Dále také blíže nastínit situaci, která se v Československu udála po skončení 2. světové války a to hlavně osvobození Československa, problematice odsunu Němců a také přiblížit konfiskační dekrety prezidenta republiky, které jsou dodnes kontroverzní tématikou v mnoha zemích.

Poslední kapitola je již věnována čistě Benešovým dekretům a jejím souvislostem, které se v průběhu a po skončení 2. světové války děly. Je zde rozebrána právní legitimita a názory veřejnosti na problematiku Benešových dekretů. Jsou zde zmíněny problémy, které Česká republika měla při vstupu do EU, kde jí právě velký problém dělala „nevyřešená“ právní otázka Benešových dekretů.

Podklady použité pro diplomovou práci byly čerpány z odborné literatury, z dat uveřejněných na stránkách Parlamentu ČR a z dalších zdrojů, které měly charakter muzeí, výstav a jiných tomu podobných.

„Komu už dávno zašedl svět, když si uvědomil hory nenávisti, které se vztyčili kolem Německa, kdo si již dávno v bezesných nocích maloval, jak hrozná bude odplata, která na Německo musí dopadnout za nelidské skutky nacistů, ten nyní v tom, co se děje od Rusů, Poláků, Čechů nemůže se vší lítostí vidět nic jiného, než jen mechanickou a neodvratnou reakci na zločiny, které spáchal německý lid jako celek, přičemž bohužel nehraje roli ani individuální spravedlnost ani vina a nevina jednotlivce.“

Thomas Mann

3 Období před a po I. světové válce

3.1 Vztahy mezi Čechy a Němci v Čechách konce 20. století

Vztahy mezi Čechy a Němci v Čechách lze vystopovat již od 13. Století, kdy vládnoucí Přemyslovci povolávali především z německých zemí „kolonisty“. To proto, že česká kotlina byla v té době osídlena pouze asi z 15 % své rozlohy, a dále také proto, aby založením a mocí královských měst posílili moc panovníka proti vzrůstající se šlechtě. Také christianizace ze Západu, která překryla původní christianizaci z Byzance, měla Lví podíl na přínosu především německých kleriků, kteří přispěli nejen ke kolonizaci českých zemí, ale také k rozvoji kultury.¹

Čím dál tím více antagonističtější charakter měli Češi a Němci, který vyvrcholil po nezdařilém stavovském povstání v roce 1618 (bitva na Bílé Hoře), na jehož nezdaru se nemalou měrou podíleli i „čeští“ Němci.²

Až do roku 1867 – do vzniku Rakousko – Uherska – ale i potom, se Češi snažili svou slabší pozici v habsburské říši vylepšit, Němci chápali však tyto snahy jako újmu na svém privilegovaném postavení. Zejména Němci v Čechách jasně viděli, že nejsou s to udržet krok s českým ekonomickým, politickým, kulturním i populačním nástupem, a tak se snažili svou pozici v Čechách zakonzervovat. Např. na kroměřížském sněmu v roce 1848 se snažili prosadit zrušení korunních zemí a místo nich zřídit národnostně homogenní kraje. V pohraničí Čech to měly být 2-3 kraje německé a ve vnitrozemí 4-5 krajů

¹ Kolektiv: rozumět dějinám. Praha, Gallery, 2002, str. 12-13

² Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, str. 13

českých, resp. Smíšených. Bylo to vlastně první pokus o etnickou federalizaci habsburské monarchie, o jejíž principy se pak vedly zápasy v celém dalším jejím trvání, a které se po jejím rozpadu přenesly i na půdu ČSR.³

Ve stejné době, myšleno rokem 1849, přednesl své reformní návrhy František Palacký, který je považován za zakladatele moderního českého dějepisectví, má přezdívku otec národa. Palacký tehdy jasně odmítl federalizaci, ale chtěl prosadit zásadní reformu říše na demokratických principech. Chtěl vytvořit 8 tzv. národnostních celků:

- německého
- českého
- slovinského
- italského
- srbochorvatského
- maďarského
- polsko-rusínského
- rumunského.

Palackého řešení bylo sice obranou proti velkoněmeckví, nicméně nebylo antiněmecké. Uznávalo totiž potřebu určitého spojení Rakouska s Německými státy a státečky.⁴

Požadovanou reformu pokazila drtivá porážka Rakouska Pruskem v roce 1866 a toho využilo Maďarsko k prosazení tzv. dualistické monarchie a vytvoření

³ Kural, V. – Radvanovský, Z.:“SUDETY“ pod hákovým křížem. Ústí na Labem, Abis international, 2002, str. 11.

⁴ Kural, V. – Radvanovský, Z.:“SUDETY“ pod hákovým křížem. Ústí na Labem, Abis international, 2002, str. 11.

Rakouska-Uherska. Češi na to reagovali požadavkem státoprávního naplnění historicko-politického národa českého, a to v zemském pojetí (tvořené jak Čechy, tak Němci ze zemí Koruny české na základě rovnoprávnosti). To byl závazná požadavek historického státního práva v rámci buď trialismu (rakousko-maďarsko-českého), nebo v jiné formě, ovšem v rámci Rakouska-Uherska.⁵

Tedy v roce 1871 vzniká Německo jako stát, a to se sloučením Pruska a dalších států, a měst tzv. „svaté říše římské“. Tato říše v té době však prakticky neexistovala, existoval pouze říšský sněm v Řezně, který byl obeslán 250 vyslanci německých států a měst. Toto však vzbuzovalo klamné zdání jednoty říše. Tento nový stát v čele s Pruskem začal být silným protivníkem Rakousko-Uherska. Proto najednou začala vyjednávat rakouská vláda s Čechy a týž rok byla sjednána dohoda, která se nazývala Osmnáct fundamentálních článků. V ní bylo potvrzeno, že významnou moc v Čechách bude provádět vláda odpovědná zemskému sněmu. Do její kompetence měly spadat všechny věci, které výslovně nespádaly do záležitostí společných monarchii. Proti tomu se však opět postavili Němci v Čechách, kteří se obávali, že by německý živel v Čechách a na Moravě byl novým uspořádáním poměrů zatlačen ze svých mocenských pozic. Přidali se i Maďaři, kteří v Němcích viděli výhodnějšího partnera než ve Slovanech. Sám císař Vilém I. Pruský na schůzce s rakouským císařem Františkem Josefem II. v září 1871 nepřímou označil vyrovnání s Čechy za křivdu Němcům. A tak padly i ony zmíněné fundamentální články. V Čechách, na Moravě a ve Slezsku byla opět nastolena perzekuce, národnostní rozpory mezi Čechy a Němci se ještě prohloubily. Češi na to reagovali vyhlášením pasivní rezistence v Říšské radě a v českém sněmu, ale to nikterak

⁵ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 14.

nevedlo k národnímu úspěchu v podobě uznání historického „státního práva“ zemi Koruny české.⁶

V osmdesátých letech devatenáctého století jsou již Češi moderní a kulturně vyspělý národ se vzrůstajícím politickou vahou. Jenže austroněmecká a českoněmecká politika zatvrzuje, nechává se infiltrovat velkoněmectvím, v jehož heslech kromě „anšlusu“ jsou také nápady jak vyhnat či „poodsunout“ Čechy směrem na východ, například do Bosny. Takové názory vyhlašoval třeba předseda „všeněmců“ Dr. Hasse.

V této době, myšleno konec devatenáctého století zašli Němci v Rakousko-Uhersku poměrně daleko. Vytvořili totiž v Říšské radě „Německé občanské společenství“, které ve svém programu mělo nové protičeské požadavky. Tzv. Předlitavsko tj. Rakousko-Uhersko bez Uherska a balkánských států, se mělo nazývat Rakousko, které mělo být ústavně spojeno s Německem, dále požadovali němčinu jako úřední jazyk. Tím by se vytvořil základ pro vznik velkoněmecké říše, v níž by Rakousko bylo předurčeno k roli stáze němectví na východě i jihovýchodě Evropy. To samozřejmě Češi odmítli, kteří byli nyní podporováni dělnictvem organizovaným v sociální demokracii. Tato strana měla v národnostním programu zachování Rakousko-Uherska jako nutnost, převedla řešení národnostních problémů vytvořením nacionálně jednotných krajů. Němci v Čechách okamžitě zareagovali vytvořením tzv. Deutschböhmen. Nikdo však na tuto iniciativu Němců nereagoval až do ukončení 1. světové války roku 1918, po které najednou bylo všechno jinak.⁷

⁶ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 15.

⁷ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 15.

I. SVĚTOVÁ VÁLKA 1914 - 1918

STIEPEL

Obrázek č. I. Světová válka 1914-1918.

3.2.1 Tzv. „Washingtonská deklarace“

Obrá

zek č. 2 Rozpad Rakousko-Uherska, vznik ČSR

5. října požádaly Ústřední mocnosti o okamžité příměří. T.G.Masaryk pokládal za důležité připomenout prezidentu W. Wilsonu (USA) československé stanovisko, které se do dějin zapsalo jako právě Washingtonská deklarace:

„...my, Československá národní rada, uznaná vládami spojeneckými a vládou americkou za prozatímní vládu československého státu a národa, v plném souhlasu s prohlášením českých poslanců, učiněným v Praze 6. Ledna 1918, a vědomi si toho, že federalizace, a tím více autonomie, neznamenaají ničeho pod habsburskou dynastií, činíme na základě našeho historického a přirozeného práva. Byli jsme samostatným státem již od sedmého století, sestávající se z Čech, Moravy a Slezska, spojili jsme se roku 1526 s Rakouskem a Uhrami v obranu jednotu proti tureckému nebezpečí. Habsburkové porušili tuto smlouvu s naším národem, překračující naše práva a znásilňující ústavu našeho státu. Svět zná dějiny našeho zápasu proti habsburskému

útisku, zesílenému a s v systéme uvedenému dualistickým vyrovnáním Rakousko-Uherským v roce 1867. Tento dualismus je toliko nestoudnou organizací hrubé síly a vykořisťování většiny menšinou. Je to politický útok Němců a Maďarů proti našemu vlastnímu národu stejně jako proti jiným slovanským a latinským národům monarchie. František Josef I. uznal opětovně nejslavnostnějším způsobem svrchovaná práva našeho národa, Němci a Maďaři postavili se na odpor tomuto uznání a Rakousko-Uhersko, sklánějíc se před Pangermány, stalo se kolonií Německa. Náš národ povolal Habsburky na český trůn ze své svobodné vůle a tímtež právem je sesazuje. Prohlašujeme tímto habsburskou dynastii za nehodnou, aby vedla náš národ, a upíráme jí veškerá práva vládnout československé zemi, která to zde nyní prohlašujeme, bude svobodným a nezávislým lidem a národem. Přijímáme ideály moderní demokracie a budeme k nim lnout, poněvadž to byly ideály našeho národa po staletí..“

Další část tohoto velmi vydařeného dokumenty začíná slovy: „Československý stát bude republikou. Ve stálé snaze o pokrok zaručí úplnou svobodu svědomí, náboženství a vědy, literatury a umění, slova, tisku a práva shromažďovacího a petičního. Církev bude odloučena od státu. Naše demokracie bude spočívat na všeobecném právu hlasovacím, ženy budou postaveny politicky, sociálně i kulturně naroveň mužům. Práva menšiny budou chráněna poměrným zastoupením, národní menšiny budou používat rovných práva. Vláda bude mít formu parlamentní a bude uznávat zásady iniciativy a referenda. Stále vojsko bude nahrazeno milicí. Velkostatky budou vyvolastněny, výsady šlechtické zrušeny. Ve své zahraniční politice přijme československý národ plnou část odpovědnosti za reorganizaci východní Evropy. Přijímá cele demokratický a sociální princip národnostní a souhlasí s naukou, že veškeré úmluvy a smlouvy mají být sjednávány otevřeně a upřímně, bez tajné diplomacie. Naše

ústava postará se o účinnou, rozumnou a spravedlivou vládu, která vyloučí jakékoliv zvláštní výsady a znemožní třídní zákonodárství.“⁸

3.3 Vznik československého státu

Národní výbor československý převzal v Praze státní moc a vyhlásil samostatnost československého státu. Stalo se tak v reakci na zprávu o rakousko-uherské nótě z 27. října 1918, v níž se Spojeným státům americkým oznamovalo, že rakousko-uherská vláda přijímá mírové podmínky prezidenta USA W. Wilsona. Členové Národního výboru Antonín Švehla, Alois Rašín, František Soukup a Jiří Stříbrný oznámili pražskému místodržitelství, že jménem Výboru přebírají správu Čech jako součásti československého státu. Při večerním zasedání pak Národní výbor schválil zákon o zřízení československého státu obsahující i ustanovení o recepci rakousko-uherského právního řádu. V následujících dnech pak proběhlo pokojnou formou, když v noci na 30. října ztroskotal pokus vojenského velitelství o vyhlášení stanného práva, přebírání moci do rukou místních národních výborů na celém území Čech, Moravy a Slezska s většinou českého obyvatelstva a byla zahájena organizace oddílů československé armády.⁹

3.3.1 Mírová konference ve Versailles

Na konferenci Československo zastupovala delegace v čele s ministerským předsedou Karlem Kramářem a ministrem zahraničních věcí Edvardem Benešem, který také již 5. února přednesl před tzv. Radou deseti,

⁸ Grónský, J.- Hřebejk, J.: Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa. I. Díl, 1918-1945. Praha, Karolinum, 1999, str.17-21.

⁹ Němeček a kolektiv.: Cesta k dekretům a odsunu Němců. Praha, Littera Bohemica, 2002, str. 13.

kteřou tvořili klíčové mocnosti oficiální požadavky československého státu. Mezi ně náleželo také udržení historického celku někdejšího českého státu včetně pohraničních oblastí obývaných českými (sudetskými) Němci.

Obrázek č. 3 Pařížská mírová konference ve Versailles.

Ačkoliv se rakouská vláda pokoušela nejprve ve Vídni, a pak i po příjezdu delegace v čele s Karlem Rennerem (rakouský kancléř, později prezident), do Paříže znovu otevřít otázku hranic mezi ČSR a Rakouskem a fakticky i Německem, schválilo vedení mírové konference definitivní rozhodnutí Rady čtyř z 26. Dubna 1919 historické hranice českých zemí s drobnými úpravami jako definitivní hranice Československa. Na tomto faktu již nezměnila nic ani následující jednání v průběhu léta 1919, i když jiné problematické otázky hranic ČSR, např. konflikt československo-polský, dosud vyřešeny nebyly. Historické hranice pak definitivně potvrdila i mírová smlouva s Německem a posléze i s Rakouskem.¹⁰

¹⁰ Němeček a kolektiv.: Cesta k dekretům a odsunu Němců. Praha, Littera Bohemica, 2002, str. 15.

Tedy v této době již nic nebránilo tomu, aby se 15. - 16. června 1919 konaly volby do obecních zastupitelstev, kterých se účastnili i Němci. Tyto volby skončili prakticky ve všech oblastech státu včetně okresů obývaných převážně německou populací vítězstvím levice.¹¹ Podle řady historických interpretací to znamenalo faktické uznání existence československého státu, současně se stal definitivním impulzem k transformaci politického života českých Němců, která byla završena o měsíc později odchodem jejich poslanců z vídeňského parlamentu po podpisu mírové smlouvy v Saint-Germain en Laye, která byla také jedna se zásadních smluv, podepsaných po skončení I. světové války.

Obrázek č. 4 Územní ztráty Německa v důsledku Versailleské smlouvy (vyznačeny černou barvou)

¹¹ Němeček a kolektiv.: Cesta k dekretům a odsunu Němců. Praha, Littera Bohemica, 2002, str. 16.

3.3.2 Tzv. smlouva o ochraně menšin

Smlouva ze Saint-Germain byla zásadní hlavně proto, že se zabývala o menšinové otázky, k této problematice bych rád nyní citoval z knihy Edvarda Beneše – Německo a Československo:

„Československá delegace na konferenci mírové učinila prý ve svých memorandech a ve svých nótách a dopisech konferenci mírové dalekosáhlé sliby ve věci budoucího režimu menšinového v republice, zvláště ohledně Němců, a tyto sliby se dosud buď zatajovaly, nebo se prostě neplnily. Kdyby jich prý nebylo bývalo, patrně by konference mírová ve věci menšin byla rozhodla jinak, nežli rozhodla.

Abychom mohli správně na toto tvrzení odpovědět, musíme si především položit tyto dvě otázky právní a politické:

- a) Je Československá republika v těchto otázkách právně a politicky opravdu vázána svými nótami a memorandy, konferenci mírové předloženými, anebo je vázána právně a politicky mezinárodně právními akty, teprve ze společného jednání a z oboustranných diskusí jako závěr vyšlými a na konferenci mírové právoplatně podepsanými, tj. známými menšinovými smlouvami, které byly podepsány současně s hlavními smlouvami mírovými? A v jakém smyslu a do jaké míry zavazují dnes náš stát tehdejší československé nóty a memoranda?*
- b) Co vlastně bylo do československé delegace mírové ve věci budoucího režimu menšinového v Republice československé, slíbeno a k čemu tudíž Československá republika by byla skutečně, když ne právně a politicky, tož aspoň mravně vázána?“*

Československá delegace hned na počátku mírové konference z vlastní iniciativy, vyložila ve svých podáních a nótách, jak bude řešit své vnitřní národnostní poměry. V Hlavních liniích a zásadách to učinilo dávno před

vlastním jednáním s konferencí o otázkách územních a menšinových a zejména dávno před jednáním se zvláštní komisí, již byly vyhrazeny některé otázky nových států a která byla ustanovena až v dubnu 1919. Byla to tzv. komise pro nové státy (Commission des Nouveaux Etats), jejímž předsedou byl jmenován Philippe Berthelot a které bylo svěřeno připravit texty smluv pro ochranu menšin ve státech středoevropských. Když totiž během jednání mírové konference začaly se konkrétně středoevropské otázky územní a hraniční, položila britská a americká delegace, dle známých zásad Wilsonových, některé otázky mezinárodně právní ochrany menšin, pokud by byly ponechány v jednotlivých státech s většinovým národem. Východiskem bylo Polsko, ohledně Polska byla položena zásadní otázka, a to proto, že Spojenci chtěli mít zajištěn závazek Polska o jeho postupu k menšinám před podepsáním míru versailleského s Německem, tj. před 28. červnem 1919. Ostatním státům byla položena otázka menšinových smluv o něco později, až při podpisu míru s Rakouskem-Uherskem a s ostatními státy, tedy až do září 1919. Když smlouva s Polskem byla za těchto okolností v hlavních rysech hotova a dojednána, byla předložena delegaci československé bez zvláštní diskuze a jednání o jejích nótách a memorandech, za všeobecný základ menšinových povinností bylo totiž vzato to, co se žádalo od Polska, a to pak při zachování základních principů bylo přizpůsobeno v podrobnostech potřebám ostatních států, pokud se jich otázky týkaly.

Po dost obtížných sporech a bojích na konferenci, nikoli o ten či onen článek menšinové smlouvy, nýbrž o zásadu, zda vůbec budou podepsány či nikoli, došlo pak k jejich konečnému dojednání a podepsání.

Československá delegace byla jediná, která bez odporu a hned ze zásady vše přijala, bylo to v linii její politiky už za války, neboť T.G. Masaryk už v roce 1915 také pro případ vítězství Centrálních mocností pomýšlel na menšinovou

ochranu v jejich zemích. Proto také československá memoranda o této ochraně sama a spontánně mluvila už v únoru 1919, v době, kdy se nevědělo, zdali konference tyto názory vůbec přijme či nikoliv. Při jednání na konferenci bylo žádáno jen o jedinou věc, aby ochrana menšiny židovské v naší smlouvě menšinové nebyla uváděna zvlášť. Toto tehdy československá delegace pokládala za bezpředmětné.

Československo se tudíž skutečně slavnostně zavázalo ve věci svých menšin a svých Němců k zvláštním povinnostem. Povinnosti jsou tytéž jako povinnosti Polska, Maďarska, Rakouska, Rumunska, Jugoslávie, Bulharska, Řecka a řady států jiných. Mravně bylo k nim zavázáno tehdy také Německo a Itálie. Byla jim dána zvláštní závazná forma – forma známé smlouvy o ochraně menšin. Byla slavnostně podepsána oběma stranami, tj. Československem z jedné strany a Spojenými státy, Anglií, Francií, Itálií a Japonskem ze strany druhé. Garantem a kontrolorem je Rada Společnosti národů. Její podpis byl spojen a vázán s podpisem smlouvy saintgermainské, která obsahovala určení hranic Československé republiky, její loajální a spravedlivé provádění má právo vyžadovat, kontrolovat a eventuálně kritizovat Rada Společnosti národů a kterýkoliv její člen, dle přesně stanoveného postupu a cestami, jež k tomu byly určeny v Ženevě. Také Německá říše, pokud byla členem Společnosti národů, své právo vzhledem k nám plně vykonávala.¹²

Takový je skutečný právní a politický stav dle Edvarda Beneše na sklonku 20. Století ohledně národnostních menšin. Je tedy zřejmé, že československá menšinová politika nesmí a nemůže být kritizována, s ohledem na tyto polické dokumenty.

¹² E. Beneš.: Německo a Československo. Praha, Masarykův ústav AV ČR, 2005, str. 91-93.

3.4 Nové zákony dotýkající se menšin

3.4.1 Jazykový zákon

Vláda ČSR chápala, že Němcům v ČSR nepostačí úzké vymezení, které jim zaručuje mezinárodní ochrana menšin, které se dohodlo na saintgermainské konferenci. A že především z politických důvodů by mělo být žádoucí vytvořit lepší podmínky, než skýtal onen mezinárodní minimální standard. Proto se přikročilo k jednání o jazykovém zákonu.

Nakonec byl jazykový zákon přijat v podobě neprozrazující snahu podrobovat menšiny zbytečným útrapám a nabízející Němcům v ČSR možnost sblížit se s republikou a provozovat v ní aktivní politiku, budou-li mít zájem. Hlasování o tomto zákonu bylo velice dramatické, odpůrci smířlivosti s Němci tvrdě prosazovali, aby všichni státní úředníci ovládali státní jazyk, kterým byl jazyk československý, tj. čeština, resp. slovenština. V tomto jazykovém zákoně, který byl nakonec přijat, se říká, že jazyk československý jest státním, oficiálním jazykem republiky. Je jasné, že šlo o politickou představu, neboť neexistuje žádný československý jazyk, ale jen čeština a slovenština. V jazykovém zákoně se hovoří o národních menšinách, pro něž platí:

- Soudy, úřady a orgány republiky, jichž působnost vztahuje se na okres soudu, v němž podle posledního soupisu lidí obývá alespoň 20% státních občanů téhož, však jiného jazyka než československého, jsou ve všech věcech, jichž vyřízení náleží jim na základě toho, že působnost jich vztahuje se na tento okres, povinny přijímat od příslušníků jazyka této menšiny podání v témž v jazyku a vydati vyřízení těchto podání nejen v jazyku československém, nýbrž i v jazyku podání. Pokud v území jedné obce je

zřízeno několik okresních soudů, pokládá se celá obec za jediný soudní okres.¹³

3.4.2 Pozemková reforma

Němci v ČSR byl neustále připomínán problém pozemkové reformy. Požadavek na rozdělení velkostatkářské půdy byl podporován obrovskou většinou venkovského obyvatelstva, jehož hlad po půdě byl víc než zřejmý. Tento požadavek měl charakter jednak demokratický – hodlal odstranit závazné dědictví feudální doby a zasáhnout šlechtické a církevní latifundisty na místě politicky nejcitlivějším, tedy v jejich držbě nemovitého majetku. Jako druhý charakter tu byl čistě národní, jeho realizací měla půda, po staletí držená cizí aristokracií hlavně německou a maďarskou, přejít především do rukou domácích středních a drobných držitelů.¹⁴

3.4.3 Státní občanství

V Ústavě ČSR z roku 1920 bylo zakotveno, že státní občanství je v ČSR jednotné a jediné. Dále se stanovilo, že příslušník cizího státu nemůže být zároveň příslušníkem ČSR. Ústava neřešila případy dvojího státního občanství. Podmínky nabývání, účinků a zániku měl určit zvláštní zákon. Tento ústavní zákon vycházel ze zásady, že československými státními občany byly od 28. 10. 1918 osoby, které nejpozději 1. 1. 1910 získaly a od té doby měly domovské právo na území někdejšího Rakouska-Uherska, jež se stalo součástí ČSR. Toto ustanovení se vztahovalo i na bývalé státní občany Říše německé. Osoby, které

¹³ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 55.

¹⁴ Vaněček, V.: Dějiny státu a práva v Československu. Praha, ORBIS, 1970, str. 425.

se narodily na území ČSR, byly pokládány za státní občany ČSR, pokud nebyl prokázán opak. Členové habsbursko-lotrinského rodu nemohli nabýt občanství a domovské právo v ČSR. Jejich dřívější občanství a domovské práva zaniklo.¹⁵

3.4.4 Zrušení šlechtictví, řádů a titulů

Další konfrontační právní předpis ve vztahu k Němcům v ČSR byl zákon č. 61/1918 Sb. Stanovil, že bývalí šlechtici nesmějí užívat svého rodného jména s přídomkem nebo dodatkem vyznačujícím šlechtictví. Rovněž také se zrušují řády a tituly, pokud byly udělovány jako pouhé vyznamenání. V platnosti zůstávají takové tituly, na které lze splněním podmínek nabýt právního nároku (tituly vysokoškolské), a pak tituly, jež vyjadřují skutečně zástavnou úřední hodnost (okresní hejtman), dále byly ponechávány například čestné doktoráty.¹⁶

3.5 Vznik sudetoněmeckých provincií a jejich snahy o odtržení od ČSR

V reakci na pražský převrat se němečtí poslanci z českých zemí již 29. října usnesli – v návaznosti na své starší plány, vydělit území s většinou německého obyvatelstva z geografického celku historického českého státu a vytvořit definitivně provincii Deustchböhmen, která měla být součástí nově vzniklého Německého Rakouska. Základy tzv. Německo-rakouského státu byly tedy položeny o týden dříve, než vznikl stát československý, tedy 21. října 1918. Tyto základy byly sice položeny, ale již je nikdo patřičným způsobem nerozšiřoval a nerozvíjel. Němečtí poslanci v říšském sněmu totiž dost naivně nechávali vývoj volně plynout. Takže jediné co k tomuto „novému státu“ státu

¹⁵ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 60.

¹⁶ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 61.

bylo položeno, bylo ustanovení prozatímního národního shromáždění, již však bez dalších kroků. Důvod vytvoření byl jasný, němečtí poslanci čekali, že se k nim s vytvořením národních států přidají i ostatní zástupci národů Rakousko-Uherska a budou vyjednávat o změnách a nových poměrech. Jenže toto jejich očekávání jim nevyšlo, protože Češi využili toho, že jejich legie byly uznány za součást armády Dohody a jednání s Němci vedli tedy jako vítězové s poraženým.

Němci však ještě před tím, než zjistili, že s tímto jejich novým státem, nemohou uspět, vytvořili zárodky Deustchböhmen v Liberci, kde se jejich „vláda“ usídlila. Následujícího dne byla vyhlášena v Opavě provincie Sudeteland, která nárokovala pod svoji správu i německé ostrůvky v ryze českém vnitrozemí. Počátkem listopadu následovalo vyhlášení „německé jižní Moravy“, kterou její zástupci zamýšleli připojit přímo k dolním Rakousům, a nakonec i další provincie, která zahrnovala část jihozápadních Čech s cílem spojit toto území s Horními Rakousy. Úhrnem sudetoněmecká reprezentace, nad níž převzala ihned patronaci rakouská vláda, nárokovala území o rozloze 28 000 km² se zhruba 3 miliony obyvatel, z nichž bylo ovšem i podle rakouských statistik z roku 1910 celých 21,5% Čechů. Když nedošlo při jednáních na přelomu října a listopadu mezi zástupci pražského Národního výboru a německými politiky k dohodě, jejíž podmínkou bylo uznání správní jednoty historického celku českého státu, začala postupně se tvořící česká vojska území „sudetoněmeckých území“ obsazovat, většinou bez jakéhokoliv odporu místního obyvatelstva, výjimkou byl Most, kde při obsazování zahynulo 10 lidí, 9 Čechů, a 1 Němec. Obsazování pohraničí urychlil také pokus rakouské republikánské vlády začlenit zmiňovaná území legislativně do Rakouské republiky i úmysl Vídně realizovat také na těchto teritoriích volby do rakouského parlamentu. S těmito volbami byly také spojeny největší protičeské demonstrace v pohraničí 4.

Března 1919, jejichž výsledkem byly střety demonstrantů s vojskem a 53 mrtvých, z nichž 2 byli vojáci, ostatní pak vesměs demonstrující Němci. Většina smíšených i převážně německých oblastí byla k československému státu definitivně připojena do poloviny prosince 1918. Dohodové velmoci ústy francouzského ministra zahraničních věcí Stephana Pichona, uznaly už 19. prosince 1918 právo Československa jako spojeneckého státu podržet historické hranice českých zemí až do definitivního rozhodnutí mírové konference.¹⁷

3.5.1 Vznik německých politických stran v českých zemích

Od srpna 1919 do ledna 1920 vznikla většina klíčových německých politických stran v českých zemích, jejichž rámci se odvíjel politický život sudetských Němců až do poloviny třicátých let, částečně až do jara 1938.

Jako první se už počátkem srpna 1919 ustavila Německá strana svobodomyšlná (Deutsche demokratische Freiheitspartei), zastupující část liberálně orientovaného městského obyvatelstva. Strana se později, v roce 1923, stala součástí Deutsche Arbeits – und Wirtschaftsgemeinschaft, čili podnikatelského Německého pracovního hospodářského souručenství, v jehož rámci trvala až do poloviny následující dekády. Na přelomu srpna a září 1919 se definitivně ustavila Německá sociálně demokratická strana dělnická (Deutsche sozialdemokratische Arbeiterpartei), která přímo navazovala na sociálně demokratické organizace předválečné. V prvních parlamentních volbách v dubnu 1920 získala tato Německá sociálně demokratická strana dělnická téměř 590 tisíc hlasů a stala se tak zdaleka nejsilnějším německým politickým proudem v českých zemích, brzy však byla oslabena odštěpením radikální

¹⁷ Němeček a kolektiv.: Cesta k dekretům a odsunu Němců. Praha, Littera Bohemica, 2002, str. 13-14.

levice, vyloučené posléze v lednu 1921 ze strany vůbec. Z této vyloučené strany vznikla později německá sekce KSČ, která se posléze stala součástí jednotné KSČ. Vedoucí představitelé strany navázali již na podzim 1920 přímé kontakty s prezidentem T. G. Masarykem, který se je marně pokoušel získat pro vládní spolupráci. K té strana definitivně přistoupila až po parlamentních volbách na podzim 1929, v nichž získala znovu přes 500 tisíc hlasů. Tehdy se také její lídr, Ludwig Czech, stal ministrem sociální péče. Strana setrvala v aktivistickém táboře až do roku 1938, kdy od jara 1938 jako jediná německá strana v Československu prosazovala obhajobu ČSR jako „poslední demokratické bašty“ ve zfašizované centrální Evropě.

Před koncem září 1919 vznikla ale poněkud „tvrdší“ strana – Německá strana nacionální (Deutsche Nationalpartei, DNP), sdružující několik menších předválečných německých nacionalistických stran a proudů, mj. Nationalpartei Deutschböhmens a Deutsch-soziale Volkspartei. Její vedoucí představitelé v čele s Lodgmannem von Auen a A. Naegelem ostře negovali již pouhou existenci československého státu, a z této základní devizy pak vycházela jejich politika v různých rovinách až do třicátých let. V prvních volbách do parlamentu v roce 1920 strana kandidovala spolu s nacistickou DNSAP a získala 328 tisíc hlasů, po osamostatnění nacistů se pohybovala její volební podpora okolo 200 tisíc německých voličů. Vedení DNP udržovala trvalé tajné i veřejné kontakty s organizacemi sudetských Němců i dalších zástupců německých menšin ze středo-a východoevropských států. Vzhledem k protistátní aktivitě byla strana v říjnu 1933 zakázána.

V listopadu 1919 se definitivně ustavila Německá křesťanskosociální strana lidová (Deutsche christlichsoziale Volkspartei –DCSP). Ve volbách v roce 1920 získala 212 tisíc hlasů, pak její vliv rostl, částečně i na úkor negativistických

stran. Ve straně se mezi prvními objevil názor nutné spolupráce s československým státem, později se připojilo k vládní spolupráci.¹⁸

Jako jeden z posledních výrazných proudů politického života českých Němců počátkem roku 1920 se ustanovila agrární strana pod názvem Svaz zemědělců (Bund der Landwirte, BdL). Vedení strany, která hned v prvních parlamentních volbách získala 240 tisíc hlasů, poměrně brzy dospělo k závěru, že jedinou cestou je pozitivní politika k československému státu.

¹⁸ Němeček a kolektiv.: Cesta k dekretům a odsunu Němců. Praha, Littera Bohemica, 2002, str. 16-20.

4 Mnichovská dohoda

4.1 Sudetoněmecký puč v pohraničí

10. září 1938 přednesl Edvard Beneš projev. Jeho slova byla adresována sice Čechům, ale ještě více světu. Byl poměrně takticky načasován – 2 dny před očekávaným projevem Hitlera na sjezdu NSDAP v Norimberku. Měl utlumit šok, který určitě způsobí Hitlerův projev a měl také ujistit „spřátelené“ státy, že ČSR zná své povinnosti. Stejně jako vícekrát předtím se E. Beneš pokusil nahlížet na československý problém v evropském kontextu. Řekl, že ČSR bylo první zemí, která s ohledem na svoji zeměpisnou polohu musela nalézt řešení problému národnostních menšin. „Čtvrtý plán“ navrhuje řešení, podle kterého by všem menšinám v republice byla zajištěna jejich poměrná práva. Vyplývají z toho sice oběti pro stát, ale ten jen ochoten tyto oběti přinést v zájmu míru a řešení evropských problémů, prezident řekl:

*„Přejeme si dokázat Evropě a Americe, a zejména Anglii a Francii, že chápeme svoji povinnost ve vztahu ke všeobecné spolupráci a plníme ji v rozsahu, který umožňuje kritická situace státu.“*¹⁹

Anglie se v podvečer Hitlerova projevu v Norimberku poněkud vzpamatovala ze své opatrnosti. Tiskové prohlášení vlády Jeho Veličenstva poukazovalo na Chamberlainův projev z 14. Března 1938, kde bylo zdůrazněno, že pakliže začne válka, která by mohla ohrozit integritu Francie, by Anglie nezůstala stranou. Německo – praví se dále v prohlášení – by nemělo mít žádné

¹⁹ Sládek, M.: Němci v Čechách. Praha, Pragma, 2002, str. 105.

iluze o anglickém postoji v případě napadení Československa. Německý útok odsoudí celá světová veřejnost, ale stále je ještě možnost mírového řešení...

Konzervativce N. Chamberlaina k takovému prohlášení donutili spíše labouristé, kteří 8. září 1938 prohlásili, že nepřipustí ani zřízení totalitního systému v rámci stávajících hranic ČSR, ani její rozkouskování. Dále kategoricky odmítli právo jakékoliv vlády vykonávat diplomatický či jiný nátlak za účelem přijetí takového ponížení.²⁰

N. Chamberlain musel nějak jednat, neboť mu bylo jasné, že pokud se to zvrtně a dojde k napadení ČSR, bude hodně těch, včetně W. Churchila, kteří budou říkat, že britská vláda musí nést odpovědnost, a že kdyby byla jen měla odvalu teď říci Hitlerovi, že se okamžitě vyhlásí válka, použije-li násilí, že by ho to bylo zastavilo.²¹ Jak patrně, N. Chamberlain dokonce začal uvažovat o tom, že by měl osobně jet za Hitlerem.

Jenže ten den (12. září) velice tvrdým způsobem zaútočil Hitler na ČSR v rámci svého projevu v Norimberku:

„Hovořím o Československu. Tento stát je demokracií, tedy byl založen na demokratických zásadách, protože převážně většina obyvatel tohoto státu, aniž by se jich kdo ptal na jejich názor, byla jednoho dne přinucena přijmout konstrukci vytvořenou ve Versailles a přizpůsobit se jí. Jako opravdová demokracie pak tento stát začal s útiskem, týráním a upíráním základních práv většině obyvatel...

Mezi většinou národností, které trpí útiskem v tomto státě, je 3 a půl milionů Němců, tedy tolik příslušníků naší rasy, kolik tvoří celé obyvatelstvo, např. Dánska. Podmínky v tomto státě, jak je všeobecně známo, jsou nesnesitelné. V politickém životě je tu přes sedm a půl milionů lidí zbaveno svého práva na sebeurčení ve jménu sebeurčení jistého

²⁰ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 104

²¹ Čelovský, B.: Mnichovská dohoda 1938. Ostrava, Tilia, 1999, str. 248.

*pana Wilsona. V hospodářském životě je těchto sedm a půl milionů lidí systematicky ničeno, a tak vystaveno pomalému procesu vyhlazování. Toto utrpení sudetských Němců je nepopsatelné. Usiluje se o jejich vyhlazení. Jako lidské bytosti jsou utlačovány, je s nimi zacházeno skandálním a nesnesitelným způsobem... nepřipustím, aby vychytralí politici vytvořili v samém srdci Evropy druhou Palestinu. Chudáci Arabové jsou bezbranní a snad i opuštěni. Němci v Československu nejsou ani bezbranní, ani opuštěni. Lidé by si měli této skutečnosti všimnout...*²²

Hitler tedy vlastně připravoval světové mínění na obsazení ČSR pro případ pokračujících „pronásledování“ sudetských Němců. A tato „pronásledování“ byla předem připravena.

Bezprostředně po tomto projevu vypukly v ČSR nepokoje. Například v Chebu či Karlových Varech ale i v dalších městech byly rozbíjeny výlohy a rabovány obchody českého obyvatelstva. Napadeny byly také státní úřady, jako pošty či celnice a policejní statice. Všechny tyto nepokoje v tomto období vyvolával Sudetoněmecký dobrovolnický sbor (Sudetendeutsches Freikorps, SFK). Ten vznikl za podpory Hitlera 17. září 1938. Jeho úkolem bylo udržovat v českých a Moravko-slezských pohraničních oblastech napjetí, vyvolávat nepokoje a ozbrojené srážky. Zbraně a střelivo dodával wehrmacht a arzenálu rakouské armády, Do hlavního štábu a velení jednotlivých skupin byli posíláni odpovědní důstojníci německé armády.²³

Do řad SFK se přihlásilo během dvou týdnů od jeho vzniku cca 40 000 mužů, kteří mají na svědomí 110 zavražděných a 2029 raněných Čechů. Vláda ČSR provedla z obavy, že se podobná povstání stanou signálem k vpádu

²² Čekolovský, B.: So oder so, řešení české otázky podle německých dokumentů 1933-1945. Ostrava, TILIA, 2002, str. 172.

²³ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 115.

regulérních německých vojsk do republiky, řadu vojenských opatření. V 8 okresech vyhlásila stanné právo a vyslalo do těchto částí území vojenské asistenční oddíly a část motorizovaných jednotek, které měly obnovit klid.

Vůdcem SFK byl K. Henlein, který 15. září 1938 prchá z ČSR. Při útěku za sebou zanechal dopis adresovaný sudetským Němcům:

„Mojí soukmenovci, vědom si důvěry, prohlašuji před celým světem, že nasazením samopalů, obrněných vozů a tanků český systematický útlak, namířený proti bezbranným sudetským Němcům, dosáhl vrcholu. Český národ celému světu prokázal, že s ním není možno žít pohromadě v jednom státě. Zkušenost této dvacetileté krutovlády a zvláště pak těžká krevprolití posledních dnů mne nutí k následujícímu prohlášení:

V roce 1919 jsme byli násilím proti naší vůli začleněni do českého státu, protože nám bylo upřeno právo na sebeurčení, které nám bylo slavnostně přislíbeno, aniž bychom se kdy zřekli našeho práva na sebeurčení, pokoušeli jsme se za velkých obětí učinit vše pro zajištění naší existence v rámci československého státu.

Veškeré pokusy přivést český národ a jeho zodpovědné činitele k poctivému a spravedlivému narovnání bylo zmařeno zhoubnou nesmiřitelností a odhodláním nás zničit. V této hodině utrpení sudetských němců prohlašuji před Vámi, německým národem a celým světem:

Žádáme, abychom mohli žít jako svobodní němečtí občané! Žádáme, aby v naší vlasti byl zase mír a práce! Žádáme návrat domů, do Říše! Nechť Bůh žehnej i našemu spravedlivému boji!“²⁴

Vedle tohoto prohlášení vydalo vedení SdP (Sudetendeutsche Partei) v Aši jiné prohlášení:

²⁴ Sládek, M.: Němci v Čechách. Praha, Pragma, 2002, str. 110-111.

„Československá demokracie konečně sňala svou pokryteckou masku. Bezbranné ženy a děti, stovky mrtvých a těžce raněných žalují. Pod pláštíkem humanitárních frází se vraždí a loupi. To, co se dnes děje se srdcem Evropy, lze porovnat jedině s bolševickými zvěrstvy ve Španělsku. Sudetské němectvo konstatuje před celým světem prostřednictvím svých národních vůdců, že se snažilo až do poslední chvíle o smírné řešení. Ale československá vláda odmítala požadavky Konráda Henleina. V těchto poměrech na československém státním území je samozřejmé, že každý sudetský Němec musí chránit svůj život a život své rodiny všemi prostředky proti vraždícím a plenícím hordám.“²⁵

Když bych komentoval obě výše uvedená prohlášení, musím nutně konstatovat, že obě hrubě zkreslovala skutečnosti a bylo to jen divadélko, u kterého byl jediný důvod – ospravedlnit chystající se útok na ČSR. Prohlášení navíc byla načasována tak, aby Chamberlain, který se chystal k osobnímu rozhovoru s Hitlerem, byl postaven před novou situací.

4.2 Jednání o budoucnosti ČSR

Jak bylo výše zmíněno, po Hitlerově projevu v Norimberku 12. září 1938 přišel Chamberlain s tím, že by se rád s Hitlerem sešel osobně. Když se toto dozvěděl E. Beneš, nemohl tomu uvěřit. Netrvalo dlouho a Hitler na setkání spustil svůj monolog, jehož rámci mj. lhal o zabití 330 sudetských Němců. Hitler byl nepříjemný soupeř a britský premiér toho musel hodně překousnout. Při jednání se Hitler pustil do protiútoků a položil premiérovi zásadní otázku, ve které se zeptal, jestli bude Británie souhlasit s odstoupením sudetského území a se změnou ústavy Československa. Řečeno jinými slovy, přijetí

²⁵ Čelovský, B.: Mnichovská dohoda 1938. Ostrava, Tilia, 1999, str. 274.

Hitlerových požadavků bylo ekvivalentem ceny, kterou se mělo zaplatit ne za mír, ale za další pokračování rozhovoru.²⁶

N. Chamberlain sice osobně nesouhlasil, ale protože neměl mandát rozhodnout tuto otázku, prohlásil, že věc musí konzultovat se svou vládou. Debata byla tudíž odložena a mělo se v ní pokračovat až po poradě v Londýně. Na zasedání vlády v Londýně byl pozván i lord Runciman, který citoval ze své zprávy ohledně „mise“ v ČSR, a navíc ji ve svém ústním projevu „poněkud přizpůsobil“ nastalé situaci. Doporučil, aby oblasti mezi Československem a Německem, kde je sudetoněmecké obyvatelstvo ve většině, dostaly plné právo na okamžité sebeurčení. Okamžitým sebeurčením bylo myšleno okamžité odstoupení, protože se domníval, že by plebiscit ve zmíněných oblastech byl formalitou. Dále doporučoval lokální autonomii i pro oblasti, kde německá menšina není tak významná.²⁷

Pokud šlo o problém Československa v mezinárodní politice – řekl dále W. Runciman – doporučuje, aby Československo jako prostředek k ukončení česko-německého nepřátelství, které vytváří středisko politických tahanic v Evropě, přijalo statut neutrálního státu po vzoru Švýcarska. To by vyžadovala ale ujištění ze strany Československa, že nikdy nenapadne své sousedy. Doporučil, aby československá vláda učinila opatření na potlačení agitace ze strany osob a stra, které podporují antagonistickou politiku sousedům Československa. To by samozřejmě znamenalo, že ČSR musí opustit systém spojení s Francií, SSSR a státy Malé dohody - vojensko-politické spojení v letech 1921-1939 složené z Československa, Jugoslávie a Rumunska, výrazně podporované Francií.

²⁶ Filípek, J.: Mnichov 1938 – hra o Československo. Praha, Dr. E. Grégr a syn, s.r.o., 2001, str. 70.

²⁷ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 123.

Nezávislost by mu pak mohla zaručit pouze mezinárodní dohoda mocností, podobná dohodě, která byla základem neutrality Švýcarska. Runciman šel ještě dál a navrhoval, aby se Německo a Československo spojilo hospodářskou smlouvou s preferenčními podmínkami.²⁸

Je tedy evidentní, že tato Rucimanova zpráva a její výklad byl navádějícím návodem na vytvoření protektorátu. Nešlo tedy ani tak o vyřešení sudetoněmecké otázky, jako spíše o formu jak Hitlera uchlácholit.

4.2.1 Britsko-francouzská nóta

18. září 1938 byl pak k jednání pozván také francouzský premiér E. Daladier a ministr zahraničí G. Bonnet. Zástupci se shodli na tom, že jsou nyní možná jen dvě řešení. A to konkrétně odstoupení československého pohraničí a nebo válka. V případě válečného konfliktu by podle nich stejně nebylo možné poskytnout ČSR účinnou ochranu. A proto byla vládě ČSR zaslána nóta, skládající se z 8 článků. Britové, stejně jako Francouzi, se snažili svalit veškerou odpovědnost za daný stav věci nikoliv na útočníky, ale na napadené. Pokud by se Praha nevzdala, tj. nepřistoupila na tyto podmínky, které byly předány 19. září 1938 E. Benešovi, mínili ji ponechat jejímu osudu.²⁹

V této britsko-francouzské nótě, bylo obsaženo, že zachování evropského míru a životních zájmů samostatného Československa vyžaduje připojení okresů obývaných převážně sudetskými Němci k říši. Například článek třetí požadoval odstoupení oblastí s nadpoloviční účastí německého obyvatelstva.

²⁸ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 105.

²⁹ Filípek, J.: Mnichov 1938 – hra o Československo. Praha, Dr. E. Grégr a syn, s.r.o., 2001, str. 73.

To tedy znamenalo v konečném důsledku přesun, nebo spíše odsun české menšiny, která měla zůstat v Československu, do Německa.

Návrh tedy evidentně zbavoval ČSR všech prostředků na sebeobranu. Nejen, že mělo ztratit veškeré území, které mu umožňovalo vojenský odpor (pohraniční opevnění) proti německému útoku, ale měl se i vzdát existujících smluv obsahujících reciproční závazky vojenského charakteru. Výměnou za to, že se ČSR vzdá všech vlastních obranných prostředků a obranných smluv, sliboval článek šestý – všeobecnou záruku proti nevyprovokované agresi.³⁰

Při čtení této nóty řekl E. Beneš s trpkostí v hlase, že Československo bylo opuštěno. Poukázal na vágnost nabízených záruk a prohlásil, že jakožto ústavní prezident nemůže rozhodnout sám. Pražská vláda nótu nejprve zamítla, ale 21. září 1938 ji pak přijala.³¹

Zde by bylo velice vhodné citovat Čelakovského, který se zabýval detailněji důvodem, proč československá vláda nakonec nótu přijala.:

„Nejprve je zapotřebí prozkoumat, jaké kroky použily Londýn a Paříž, aby přiměly pražskou vládu k přijetí svého návrhu. Dopoledne 19. září 1938, tj. předtím, než byl doručen britsko-francouzský plán, odradil francouzský vyslanec v Praze z příkazu svého ministra zahraničních věcí československou vládu, aby neprovedla zamýšlenou mobilizaci. Anglický vyslanec tento krok podpořil. Jakmile byl plán předán, Londýn a Paříž nutily československou vládu, aby plán přijala. Krátce na to předal československý ministr zahraničí Krofta odpověď oběma vyslancům. Odpověď byla jednoznačně zamítavá. Plán nezachrání mír, byl vypracován bez toho, že by se někdo zeptal československé vlády, porušuje československou ústavu a poškozují ekonomické a

³⁰ Sládek, M.: Němci v Čechách. Praha, Pragma, 2002, str. 114.

³¹ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 105.

strategické životní podmínky státu. Ostatně je třeba poukázat, že „anšlus“ si nepřejí všichni sudetští Němci, rozorává však rovnováhu v Evropě a dotkne se i zájmů Francie. Nabídnutá záruka velmocí dovoluje nalézt řešení, jež nevnutí Československu nepřijatelné oběti. Vláda ČSR věří, že je možné vyřešit národnostní problematiku v rámci státních hranic. Rozpor lze odstranit ve smyslu německo-československé smírčí smlouvy ze 16. října 1926, která stále neplatí. Československá vláda – píše se dále v odpovědi – zdůrazňuje možnost použít té smlouvy a požaduje její uplatnění. Cítíc se vázána touto smlouvou, je přiopravena přijmout rozhodčí výrok. To by přineslo rychlé řešení, slučitelné se ctí a důstojností všech zúčastněných mocností. Závěrem pak byly zdůrazněny francouzsko-československá smlouva a britsko-československé přátelství, a bylo vyjádřeno přesvědčení, že nejde jen o osud samotného Československa, nýbrž i osud Francie.“³²

Zde je také důležité podotknout, že československá vláda nótu přijala z jednoho jediného důvodu. Ten důvod byl ten, že Francie a Británie odmítly požadavky československé vlády a tím prakticky odmítly splnit své spojenecké závazky. Podle velení československé armády, by se totiž válka samotného Československa s Německem jednalo o sebevraždu.

Dne 21. září 1938 si pozval K. Krofta k sobě oba vyslance (britského, francouzského) a předal jim československou odpověď:

„Přinucena okolnostmi, přílišným naléháním a po sdělení vlád Francie a Anglie dne 21. září 1938, v němž obě vlády vyjádřily svůj na pomoc Československu v případě, že odmítne přijmout návrhy francouzsko-britské a následně bude napadeno Německem, československá vláda přijímá za těchto podmínek s pocitem bolesti návrhy francouzské a britské, za předpokladu, že obě vlády udělají vše, aby návrhy byly provedeny s ohledem

³² Čelakovský, B.: Mnichovská dohoda 1938. Ostrava, TILIA, 1999, str. 291-293.

na šetření životních zájmů československého státu. S lítostí konstatuje, že tyto návrhy byly vypracovány bez porady s československou vládou. Lituje hluboce, že její návrh arbitráže nebyl přijat, přijímá návrhy jako celek, zdůrazňuje zásadu garancí, jak je formulováno v nótě, a přijímá je za předpokladu, že obě vlády nebudou trpět německou invazí na československém území, které zůstane československým až do doby, kdy se převod území po určení nové hranice mezinárodní komisí, o níž je řeč v návrzích, může uskutečnit. Je toho názoru, že francouzsko-britské návrhy přepokládají, že všechny podrobnosti jejich politického provedení budou určeny po dohodě s československou vládou.”³³

Pokud se doposud mohlo u SdP velkoryse předpokládat, že usilují výlučně a „osvobození“ své národností skupiny, vyšlo najevo, že pomýšlela zároveň i na podmanění Čechů a že k tomu cíli upjala svou činnost. Tím „boj sudetských Němců za osvobození“ z roku 1938 měl úplně jinou tvář. Jistě by šlo odpustit SdP a jejím vůdcům i určité sporné taktické tahy, pokud by jim bývalo šlo výhradně o „osvobození“. Dalo by se uvažovat i o tom, že Hitler zmenšil jejich snahy o svobodu. Ale návrhy, které poslali Hitlerovi, nenechávají nikoho na pochybách, že jim šlo v konečné fázi krize vysloveně o moc a že uvažovali o tom, připravit Čechům přesně to, proti čemu dvacet let bojovali.

4.2.2 Jednání v Bad Godesbergu

Na dalších jednáních a to zejména v Godesbergu se jednalo o tom, že československá vláda nótu přijímá, ale jen pro odstoupení čistě německých území, ale že pro další území, tzv. území smíšená (smíšené obyvatelstvo) musí být zřízena komise, která dle nóty bude složena z jednoho Němce, jednoho

³³ Čelakovský, B.: Mnichovská dohoda 1938. Ostrava, TILIA, 1999, str. 409.

Čecha a jedné neutrální osoby. Ale tím to způsobem, by se ani zdaleka nevyřešil problém s menšinami v Československu, takže bude zapotřebí provést výměnu obyvatelstva.

Potom co se britští a francouzští diplomaté snažili o to, aby československá vláda nótu přijala a uspokojily se tak Hitlerovi požadavky, Hitler vzdělal, že toto už jej neuspokojuje. Řekl, že Československo je umělý útvar a že Slováci, Maďaři a Poláci byli po roce 1918 vtěleni do tohoto státu, aniž by se jich kdo ptal.

Tedy požadoval, že musí být okamžitě stanovena hraniční čára, ze které Češi stáhnou vojska, policie a státní orgány. Tato oblast bude okamžitě okupována Německem. Toto všechno musí být skončeno do 1. října 1938. Požadoval obsazení celých Sudet, tj. i oblastí s menším počtem obyvatel německé národnosti zde žijících než 50% s tím, že k plebiscitu může dojít později. Za oblast Sudet považoval stav obyvatelstva v roce 1918. Záruku pro zbytek Československa může dát Německo až v případě, že i ostatní s Československem sousedící státy dají souhlas s takovou zárukou, tj. Polsko a Maďarsko dají souhlas, pokud též budou uspokojeny jejich územní „požadavky“ vůči Československu.³⁴

Po těchto Hitlerových neakceptovatelných požadavcích vyhlásil E. Beneš všeobecnou mobilizaci branných sil. Zprávu o všeobecné mobilizaci v ČSR dostal Hitler na dalším jednání s Chamberlainem 23. září 1938. Hitler se rozzuřil a prohlásil, že tímto je celá věc vyřízena a dodal: „*Toto je moje poslední*

³⁴ Sládek, M.: Němci v Čechách. Praha, Pragma, 2002, str. 116.

slovo. Jsem nucen opakovat, že mě československá mobilizace nutí učinit „jistá“ opatření vojenského charakteru.“³⁵

Dne 25. září 1938 pak vyslanec v Londýně předal dopis Chamberlainovi, ve kterém bylo vyjádřeno, co si československá vláda myslí o Hitlerově požadavcích vzniklé z jednání v Bad Godespergu:

„Je to ve skutečnosti takové ultimatum tj. Hitlerovy nehorázné požadavky, jaké se dává poraženému národu, a nikoliv suverénnímu státu, který projevil největší možnou ochotu přinést oběti v zájmu evropského míru... Hitlerovy návrhy přesahují daleko to, k čemu jsme dali souhlas při tzv. anglo-francouzském plánu. Zbavují nás všech záruk naší národní existence. Máme se vzdát velkých částí svých pečlivě připravených opevnění a pustit německé armády hluboko do své země, dříve než budeme s to zorganizovat ji na novém podkladě nebo učinit opatření k její obraně. Naše národní a hospodářská nezávislost by automaticky zanikla. Celý proces přemístění obyvatelstva se má změnit v panický útěk těch, kdož se nehodlají smířit s německým nacionálním režimem. Budou muset opustit své domovy, nemajíce dokonce ani práva vzít si sebou i jen svůj osobní majetek. Proti těmto novým a krutým požadavkům pokládá má vláda za svou povinnost postavit se na sorchovaný odpor a my tak s boží pomocí učiníme.“³⁶

Ve víru těchto nových skutečností, odstoupila vláda a byla nahrazena úřednickou vládou generála Syrového. E. Beneš se pokusil kontaktovat SSSR. Vyslanec ze SSSR oznámil odpověď z Moskvy, že kdyby došlo k válce s Německem a toto bylo útočníkem, stačilo by jí, kdyby Československo podalo svou stížnost do Ženevy ke Společnosti národů a oznámilo to SSSR, jež by se cítil autorizován jít Československu na pomoc. E. Beneš Tehdy řekl:

³⁵ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 109.

³⁶ Beneš, E.: Mnichovské dny. Praha, Svoboda, 1968, str. 55-56.

„Byl jsem SSSR vděčný za tuto odpověď. Ale po všech bolestných úvahách jsem došel nakonec znovu k závěru, že se musíme v každém případě pokusit přivést Francii a Anglii na naši stranu a že se k této válce v této chvíli jen na jednu stranu – východní společně se SSSR odvážit nemůžeme a v zájmu svém i SSSR nesmíme.“³⁷

V těchto dnech se jak na Hitlera tak na E. Beneše obrací i americký prezident F.D. Roosevelt s tím, že by byl rád, aby se spor mezi Německem a Československem urovnal v míru. Hitler na toto reagoval na jednom ze svých projevů otevřeně:

„Nebudou-li Sudety odevzdány Německu, pak já, Hitler, sám půjdu jako první voják proti Československu. Když bude sudetoněmecká otázka vyřešena, nebudeme mít již žádných územních nároků v Evropě.“

Téže večer po Hitlerově projevu vysvětluje N. Chamberlain své stanovisko v rozhlase:

„ Jak je to hrozné, fantastické a neuvěřitelné, mají-li Britové připravovat zákopy a zkoušet plynové masky v Anglii pro spor v daleké zemi a mezi lidmi, o nichž my nevíme nic. A i kdybychom měli sebevětší sympatie s malým národem, proti němuž stojí velký a mocný soused, nemůžeme jednat za všech okolností tak, abychom přivedli celou britskou říši do války jen kvůli němu.“³⁸

28. září se státy Francie, Anglie, Německo a Itálie dohodly, že o den později dne 29. září se sejdou na konečném jednání v Mnichově.

4.3 Definitivní rozhodnutí – Mnichov

³⁷ Kolektiv: Komu sluší omluva. Češi a sudetští Němci (Dokumenty, fakta, svědectví). Praha, ERIKA, 1992, str. 30.

³⁸ : Komu sluší omluva. Češi a sudetští Němci (Dokumenty, fakta, svědectví). Praha, ERIKA, 1992, str. 32.

Dnem 30. Zář 1938 bylo rozhodnuto. Takzvaně „Mnichovská dohoda“ stvrdila konec Československa jako samostatného a demokratického státu. Je zde nutno dodat, že k samotnému jednání čtyř mocností (Francie, Německo, Anglie, Itálie) nebyla Československá strana přizvána a mohla jen sedět ve vedlejší místnosti čekajíc na verdikt. Odtud známa to věta „O nás bez nás“.

Obrázek č. 5 Představitelé čtyř mocností na jednání v Mnichově.

Tady bych rád citoval zprávu od Dr. Masaříka, který se jednání „účastnil“ za československou stranu:

„Asi v půl druhé (30. září 1938 ráno) jsme byli pozváni do sálu, kde se konference konala. Přítomni byli Daladier, Chamberlain, Wilson, Ashton-Gwatkin, Legér, Mastný (druhý český představitel na konferenci) a já. Atmosféra zde byla ponurá, oznamoval se nám rozsudek. Francouzi byli krajně zaraženi, očividně jim byly jasné důsledky toho, že přišli o svou prestiž. Chamberlain nám krátce předestřel obsah právě uzavřené dohody, kterou dal vyslanci Mastnému nahlas přečíst. Při čtení textu jsme žádali na několika místech vysvětlení. Dostalo se nám brutálního poučení, navíc od Légera, že proti rozsudku není možné odvolání a že neexistuje možnost změny. Vláda ČSR musí do

*dneška do 17 hodin vyslat svého zástupce na schůzi mezinárodní komise do Berlína ke stanovení změn“.*³⁹

Krátce poté dal Chamberlain instrukci Newtonovi (anglický vyslanec) do Prahy, aby neprodleně navštívil prezidenta Beneše a jménem vlády Jeho Veličenstva naléhavě žádal přijetí této dohody.

Ministr K. Krofta k tomu mj. řekl:

*„Teoreticky je možno buď mnichovskou dohodu odmítnout, po čemž by následoval vpád Německa, válka, ve které by nikdo s námi nešel, jakož i napadení Polskem. Je pochybné, zda by za této situace Sověty nám chtěli pomoci a zda by jejich pomoc byla účinná. Anebo jest možno mnichovskou dohodu přijmout. Strašné je všechno.“*⁴⁰

Také E. Beneš se k tomu vyjádřil tím:

*„Tohle je konec. Je to proradnost, která se potrestá sama. Je to neuvěřitelné. Domnívají se Francouzi a Angličané, že se zachrání před válkou nebo revolucí na náš účet. Mýlí se“*⁴¹

Jako další citaci bych rád uvedl slova šéfa československé diplomacie K. Krofty:

„Jménem prezidenta republiky, jakož i své vlády, prohlašuji, že se podrobujeme rozhodnutím, učiněným v Mnichově bez nás a proti nám. Své stanovisko vám dáme písemně. V tomto okamžiku nemáme, co bychom doplnili. Nechci kritizovat, ale je to pro nás katastrofa, kterou jsme si nezasloužili. Potřebujeme se a budeme se snažit zajistit

³⁹ Filípek, J.: Mnichov 1938 – hra o Československo. Praha, Dr. Eduard Grégr a syn, s.r.o., 2001, str. 81.

⁴⁰ Dejmek, J.: historik v čele diplomacie Karel Krofta. Praha, Karolinum, 1998, str. 343.

⁴¹ Zeman, Zd.: E. Beneš – politický životopis. Praha, Mladá fronta, 2002, str. 50.

*svému národu klidný život. Nevím, zda budou mít vaše země prospěch s rozhodnutí učiněného v Mnichově. Určitě však nejsme poslední, po nás to postihne i jiné.*⁴²

Po několika hodinách po těchto Kroftových slovech vydala vláda ČSR konečné prohlášení:

*„Po všestranném uvážení a prozkoumání všech naléhavých doporučení, rozhodla se československá vláda přijmout mnichovské usnesení čtyř velmocí. Učinila to s vědomím toho, že národ musí být zachován a že není dnes jiné rozhodnutí možné. Vláda ČSR, oznamujíc toto rozhodnutí, zároveň prohlašuje před celým světem svůj protest proti jednostrannému rozhodnutí, přijatému bez její účasti.*⁴³

E. Benešovi už nezbylo nic jiného, než toto vše komentovat pár slovy:

*„To nemá v historii obdoby, aby se kdykoli s nějakým samostatným národem a státem tak jednalo. Jsme opuštěni a zrazeni. Jsou to zbabělci, a nehnusnější je, že nám ještě nedávno doporučovali, abychom mobilizovali. Věřil jsem, že do toho půjdou s námi. Ale bojí se války a myslí si, že by Československo mohlo být její příčinou. Stav západních demokracií je dezolátní.*⁴⁴

Ještě ale 30. září se vydal český vyslanec Mastný na mezinárodní komisi do Berlína, kde se mělo definitivně rozhodnout o rozdělení hranic. V té době se už veřejnost v Československu začala bouřit proti dohodě z Mnichova a došlo to až tak daleko, že prezident Beneš abdikoval a následně emigroval.

Následně vydává náčelník nejvyššího velitelství německé branné moci generál W. Keitel „Směrnici č. 1“ k obsazení pohraničí:

a) úseky odloučené od Československa budou obsazeny brannou mocí takto:

⁴² Čelakovský, B.: Mnichovská dohoda 1938. Ostrava, TILIA, 1999, str. 375.

⁴³ Čelakovský, B.: Mnichovská dohoda 1938. Ostrava, TILIA, 1999, str. 375.

⁴⁴ Zeman, Zd.: E. Beneš – politický životopis. Praha, Mladá fronta, 2002, str. 150.

aa) úsek 1 (jižní Čechy, Krumlov, Prachatice až k Sušici) bude obsazen 1. a 2. října 1938

bb) úsek 2 (Liberecko, Frýdlansko) 2. A 3. října 1938

cc) úsek 3 (Karlovarsko, Chebsko a Tachovsko) 3. a 4. října 1938

dd) úsek 4 (Opavsko) 6. a 7. října 1938

k této směrnici byla dále vydávána „Zvláštní instrukce č. 2“

- Směnný kurs pro čs.korunu: pro všechny převody a platy platí tento směnný kurs – 100,- = 10 ŘM.⁴⁵

K těmto všem zabraným tzv. úsekům připadlo Maďarsku ještě 2. listopadu 1938 jižní Slovensko a část jihu Podkarpatské Rusi (Galanta, Vráble, Levice, Lučenec, Rimavská Sobota, Rožňova, Košice, Velké Kapušany, Mukačevo).

Celý rozsah okupace jak německé, maďarské a tak i polské oddělil pak ještě další území tzv. pátý a šestý úsek (Chodsko, Jilemnicko apod.)

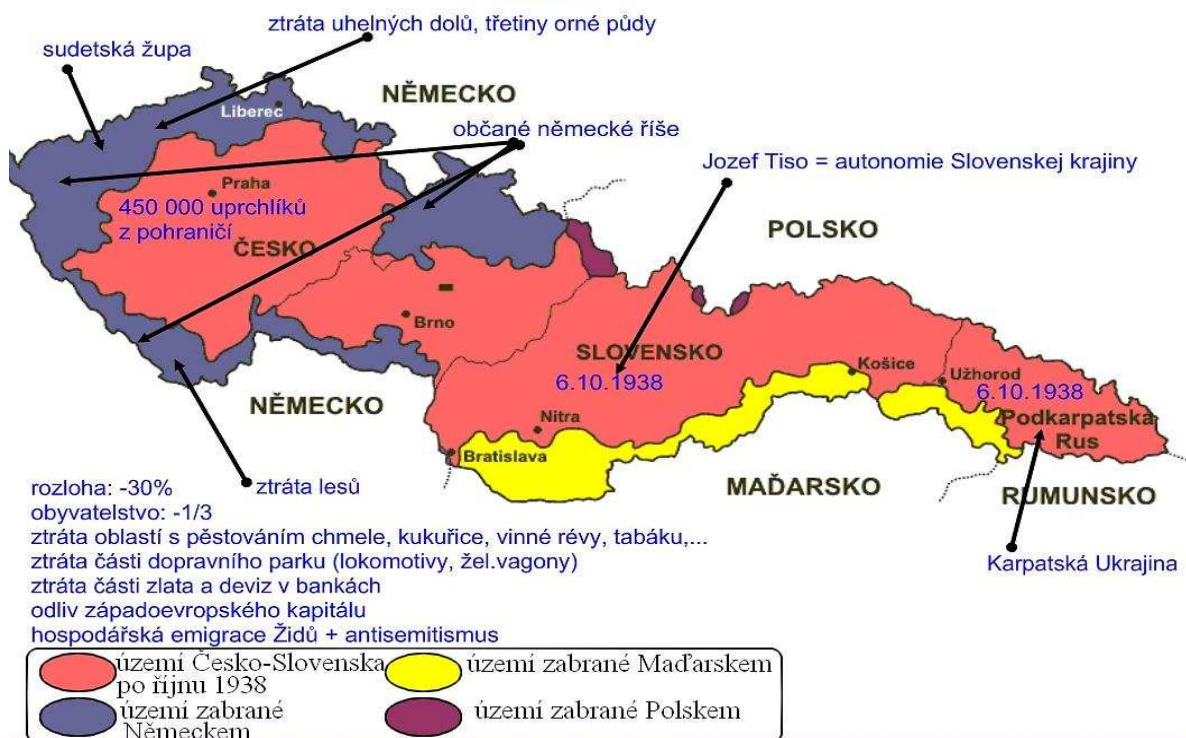
Tímto zábořem připadlo Německu 28 000 km² s 3 615 833 obyvateli, z nichž 2 806 638 bylo Němců a 719 127 Čechů. K tomuto číslu je nutno přičíst dalších 40 000 lidí, včetně 30 000 Čechů, kteří byli do Německa přesunuti – odsunuti s protokolem z 20. listopadu 1938, upravujícím s konečnou platností hranice.

Polsku připadlo 895 km² s 228 000 obyvateli, z nichž 123 000 bylo Čechů, jenom 77 000 Poláků a 20 000 Němců. Na severním Slovensku získali Poláci ještě další území v okolí Trstného a Javoriny v celkové rozloze 167 km² s 9000 obyvateli převážně Slováků.

Maďarsko získalo 10 309 km² s 853 670 obyvateli, z nichž 272 145 bylo Slováků, 503 980 Maďarů, 8 947 Němců, 26 151 Židů, 1825 Rusínů, 14 617 jiných národností a 26 005 cizinců.⁴⁶

⁴⁵ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 115.

Česko-Slovenská republika = druhá republika

Obrázek č.6 ČSR = druhá republika po Mnichovu v roce 1938

Československo tedy v původní formě přestalo existovat a všechno odevzdalo bez boje.

Je nutné podotknout, že Československo bylo obětováno Francií a Anglií na oltář míru v Evropě. Jenže hned 5. června 1940 začala „bitva o Francii“ kde později Paříž kapitulovala. Válka s Anglií začalo pouhé dva měsíce potom a to 17. srpna.

⁴⁶ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. str. 115-116.

4.3.1 Text Mnichovské dohody

Na závěr této kapitoly považuji za nutné vložit text Mnichovské dohody z 29. září 1938, která byla podepsána čtyřmi mocnostmi 30. září 1938:

Německo, Spojené království, Francie a Itálie se shodly se zřetelem k dohodě, již bylo v podstatě dosaženo
o odstoupení sudetoněmeckého území,
na těchto podmínkách a způsobech tohoto odstoupení a na opatřeních, jež třeba proto učinit, a prohlašují, že podle této dohody je každý jednotlivě odpověden za kroky, které je třeba učinit, aby bylo zajištěno její provedení.

§ 1

Vyklizování započne 1. října.

§ 2

Spojené království, Francie a Itálie se shodují v tom, že vyklizení bude provedeno do 10. října, a to bez ničení jakýchkoli existujících zařízení, a že československá vláda je odpovědna za to, že vyklizení bude provedeno bez poškození uvedených zařízení.

§ 3

Podmínky vyklizení podrobně určí mezinárodní výbor, složený ze zástupců Německa, Spojeného království, France, Itálie a Československa.

§ 4

Postupné obsazování převážně německých území německými oddíly započne 1. října. Čtyři územní úseky, označené na přiložené mapě, obsadí německé oddíly v tomto pořadí:
úsek označený I. - 1. a 2. října,
úsek označený II. - 2. a 3. října,
úsek označený III. - 3., 4. a 5. října,
úsek označený IV. - 6. a 7. října.

Výše uvedený mezinárodní výbor bez odkladu vymezí zbývající území převážně německého charakteru a německé oddíly je obsadí do 10. října.

§ 5

Mezinárodní výbor uvedený v § 3 určí území, v nichž se má provést lidové

hlasování. Tato území budou až do skončení lidového hlasování obsazena mezinárodními jednotkami. Tým výbor určí způsob, jakým se má lidové hlasování provést, přičemž bude vycházet ze způsobu hlasování v Sársku. Výbor stanoví rovněž den, kdy se lidové hlasování bude konat; tento den nesmí být pozdější než konec listopadu.

§ 6

Konečné vymezení hranic provede mezinárodní výbor. Tento výbor je oprávněn doporučit čtyřem mocnostem - Německu, Spojenému království, Francii a Itálii - v určitých výjimečných případech menší odchylky od přísně etnografického stanovení pásem, jež mají být převedena bez lidového hlasování.

§ 7

Zavede se opční právo pro přesídlení do odstoupených území a pro vystěhování z nich. Opce musí být provedena během šesti měsíců ode dne uzavření této dohody. Německo-československý výbor určí podrobnosti opce, uváží způsob, jak usnadnit výměnu obyvatelstva, a vyjasní základní otázky, které z této výměny vzniknou.

§ 8

Československá vláda propustí ve lhůtě čtyř týdnů ode dne uzavření této dohody sudetské Němce, kteří si toto propuštění přejí, ze svých vojenských a policejních jednotek. V téže lhůtě propustí československá vláda sudetoněmecké vězně, kteří si odpykávají tresty odnětí svobody za politické trestné činy.

Mnichov 29. září 1939

podepsáni

Adolf. Hitler

Edward Daladier

Benito Mussolini

Neville Chamberlain

4.3.1.1 Dodatky k Mnichovské dohodě

K této dohodě ještě příslušely dodatky:

Vláda Jeho Veličenstva ve Spojeném království a francouzská vláda se připojily k dohodě s tím, že stojí za návrhem obsaženým v § 6 anglo-francouzských návrhů z 19. září, týkajícím se mezinárodní záruky nových hranic československého státu proti nevyprovokovanému útoku. Jakmile bude upravena otázka polských a maďarských menšin v Československu, dají Německo a Itálie Československu záruku ze své strany.⁴⁷

4.3.1.2 Doplnující prohlášení k Mnichovské dohodě

Doplnující prohlášení:

Čtyři přítomné hlavy se shodují v tom, že mezinárodní výbor předvídaný dnešní dohodou bude složen ze státního sekretáře německého ministerstva zahraničních věcí, z anglického, francouzského a italského velvyslance akreditovaných v Berlíně a z jednoho zástupce jmenovaného československou vládou.⁴⁸

Doplnující prohlášení:

Všechny otázky vyplývající z postoupení území podléhají příslušnosti mezinárodního výboru.⁴⁹

⁴⁷ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 121-123.

⁴⁸ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 121-123.

⁴⁹ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 121-123.

Doplňující prohlášení:

Hlavy vlád čtyř mocností prohlašují, že nebude-li do tří měsíců problém polských a maďarských menšin v Československu vyřešen mezi zainteresovanými vládami cestou dohody, stane se tento problém předmětem dalšího jednání hlav vlád čtyř mocností, které jsou zde přítomny.⁵⁰

Ještě bych chtěl doplnit poznámkou, kterou pan Spirit zmiňuje ve své knize Tzv. Benešovy dekrety a to tu, že Německo a Itálie nikdy nedali žádnou záruku ohledně nových československých hranic.

⁵⁰ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 121-123.

5 Období po 2. Světové válce

5.1 Osvobození Československa a počátky „divokého odsunu“ Němců

Bezprostředně po osvobození Československa Rudou armádou a americkými vojsky se vzedmula živelná vlna odplaty, která se šířila zemí jako reakce na šestiletou nacistickou okupaci, teror a vraždění i jako reakce na řádění nacistických oddílů SS v posledních dnech války. Jejím terčem se stalo vedle kolaborantů a příslušníků německé armády a okupačního aparátu i místní německé obyvatelstvo, jehož část dobrovolně odešla do Německa ještě těsně před koncem války. Obavy z dalšího osudu se podepsaly na vlně sebevražd v řadách německého obyvatelstva, kde se hovoří o 4-6000 sebevraždách v prvních poválečných měsících. Československé výkonné orgány často jen s obtížemi získávaly kontrolu na osvobozeném území. Situace využila řada lidí (pocházejících i z řad Rudé armády), kteří se dopouštěli i vražd a dalších zločinů na německém obyvatelstvu, jež začínalo být shromažďováno pro provedení odsunu v internačních střediscích. Obzvláště nepřehledná byla situace v pohraničních oblastech, kde byla československá správa zaváděna postupně, zejména prostřednictvím asistenčních oddílů československé armády a jednotek Revolučních gard a kde v nastalém bezvládí docházelo k rabování a ke střetům nejrůznějších skupin, ať už zbytků německých jednotek nebo Rudé armády a dalších.

Obrázek č. 7 Tzv. Divoký odsun Němců z ČSR

Chaotická situace nutně poznamenala i počáteční snahy o neregulovaný, živelný, tzv. divoký odsun Němců, což bylo vyhošťování německého obyvatelstva od konce května do počátku srpna 1945 prováděné místními revolučními orgány, československými a sovětskými veliteli. Vyhošťování neprobíhalo v oblasti obsazené americkou armádou. Odsun, který se v této fázi týkal asi 660 000 Němců, směřoval do oblasti sovětské okupační zóny v Německu a v Rakousku. Pokusy o odsun německého obyvatelstva na dnešní polské území byly zastaveny polskou armádou, takže bylo vyloučeno německé obyvatelstvo od Těšína po Zhořelec. Vlastní odsun se týkal oblasti od Litoměřic po Karlovy Vary a z jižní Moravy a Čech (od Břeclavi po Kaplicko). Výběr osob pro vyhoštění byl záležitostí právě jen těchto revolučních jednotek a orgánů. Převážně se týkal osob nějak mimořádně zkompromitovaných (např. funkcionáři nacistických organizací) a Němců, kteří se na odstoupená území přistěhovali po 1. říjnu 1938 z území Říše. Jednou z největších akcí divokého odsunu se stal pochod asi 20 000 Němců z Brna do Rakouska, který se vyžádal přes 600 obětí. Impulzem k násilí proti Němcům se stala doposud plně neobjasněná exploze munice uskladněné ve velkém skladu v Krásném Březně

v Ústí nad Labem 31. července 1945, kde po následujících útocích proti německému obyvatelstvu zahynulo nejméně 40 Němců. Dalším případem násilí na německém obyvatelstvu bylo zastřelení 265 slovenských Němců, z toho bylo dokumentováno 74 dětí, vracejících se železničním transportem z Čech na Slovensko, dne 18. června 1945 na tzv. Švédských šancích u Přerova. Za tento zločin byl odsouzen do vězení pouze jeden z hlavních pachatelů. Obdobné excesy probíhaly i v dalších oblastech. Jen menší část viníků, kteří se dopustili po osvobození zločinů proti německému obyvatelstvu, se dočkala potrestání. Dne 8. srpna 1945 vydalo ministerstvo obrany výnos o okamžitém přerušení vyhošťování Němců až do rozhodnutí Kontrolní rady ve smyslu Postupimské dohody.⁵¹

5.1.1 Postupimská dohoda

Postupimská dohoda - konference byla jedna z posledních jednání Velké trojky, která se konala od 17. července do 2. srpna 1945 v braniborské Postupimi u Berlína. Jednalo se o rozdělení a následné vybudování poničené poválečné Evropy.

Jednání se zúčastnili nejvyšší představitelé vítězné aliance, Josef Stalin, Harry Truman, Winston Churchill, jenž však prohrál ve stejné době probíhající volby v Británii a na zasedání ho přijel vystřídat Clement Attlee.

Na konferenci se také jednalo o již probíhajícím odsunu Němců z Československa, Polska a Maďarska. V té době to byl právě ten neregulovaný spontánní „divoký odsun“. Strany na požadavky Stalina a zemí, v nichž odsun probíhal, uznaly, že bude potřeba Němce z těchto zemí vystěhovat, ale odsun

⁵¹ Němeček a kolektiv.: Cesta k dekretům a odsunu Němců. Praha, Littera Bohemica, 2002, str. 97.

musí probíhat spořádaně a hlavně lidsky. Všechny tři země byly vyzvány, aby prozatím zastavily probíhající vyhošťování.

Obrázek č. 8 Zástupci velmocí na Postupimské konferenci (sedící zleva: Clement Attlee, Harry Truman, Josef Stalin)

Jak už bylo výše zmíněno, prvotní odsouvání Němců z Československa probíhalo velice nelidsky. Bylo to hlavně z toho důvodu, že lidé žili v euforii z toho, že skončila válka a nedokázali v počátečních zmatcích udržovat soudnost a Němcům se mstili za vše, co po léta snášeli od nich. V této souvislosti bych rád poukázal na dokumentární film režiséra Vondráčka, jemuž tyto dokumentární materiály poskytla Helena Dvořáčková, jejíž tatínek Jiří Chmelíček záběry natočil.

5.2 Prvotní dekrety prezidenta republiky vztahující se na období „divokého odsunu“

5.2.1 Dekret o neplatnosti některých majetkoprávních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů

Tento dekret byl přijat prezidenta republiky č. 5/1945 Sb. byl přijat dne 19. května 1945. Tento dekret, který spadal jen pro české země, měl za úkol vyřešit několik zásadních a vzájemně souvisejících otázek. Dekret prohlásil, že všechny majetkové převody, které byly uskutečněny po 29. září 1938. Neboť tyto převody byly uskutečněny pod tlakem okupace nebo národní a rasové perzekuce. Tímto dekretem byly tedy umožněny poválečné restituce. Dekret nerozlišoval osoby fyzické či právnické, platil na všechny. Z právnických osob to byly hlavně ty, které za války pomáhaly nacistickým a proti československým účelům. Byl také namířen proti osobám, které byly prohlášeny za státně nespolehlivé, tedy německé, maďarské, ale i proti osobám, které vyvíjely činnost proti svrchovanosti Československa.

5.2.2 Retribuční dekret

19. června 1945 byl podepsán dekret prezidenta republiky o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, tento dekret vešel do dějin jako velký retribuční dekret. Tento dekret, který byl opět platný pouze pro české země, nahrazoval původní dekret psaný z exilové londýnské vlády. Podle jeho ustanovení byly zřízeny lidové soudy a měli být potrestáni ti, kteří se dopustili zlého vůči Československu, ať už to byli Němci nebo domácí kolaboranti. Dekret také zaváděl trestné sazby a vyhodnocoval trestné zločiny. Mezi tyto zločiny patřily už třeba jen „pouhá“

nenásilná propagace nacismu. Mezi nejznámější a nejvýznamnější procesy spadající pod lidový soud byl například, soud K.H. Frankem, jež patřil k nejvyšším představitelům gestapa. Spousty méně významných zločinců, byli lidového soudu ušetřeni a „jen“ zařazeni do odsunu.

5.2.3 Dekret o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa

Přijetí dekretu č. 12/1945 Sb. ze dne 21. června 1945 o konfiskaci zemědělského majetku, který byl vytvořen hlavně z toho důvodu, aby mohla proběhnout co nejrychleji zemědělská a pozemková reforma. Tento zemědělský majetek, který byl zabaven, byl ve vlastnictví osob německé a maďarské národnosti bez ohledu na státní příslušnosti, také osobám, kteří se projeví jako zrádci a kolaboranti, byl zabaven také akciovým a jiným společnostem, jejichž správa a účel sloužil záměrně nepříteli. Z tohoto byly vyjmuty ty osoby, ať německé či maďarské národnosti, které se aktivně účastnily odboje a jiných činností proti nacistickému útlaku. Konfiskace podle tohoto dekretu se vztahovala nejenom na zemědělskou půdu, ale také na lesy a budovy, které pod tyto pozemky spadaly.

5.2.4 Znárodňovací dekrety

24. října byly podepsány série znárodňovacích dekretů č. 100-103/1945 Sb., díky nimž došlo ke znárodnění dolů, velkých průmyslových podniků, soukromých pojišťoven a třeba také bank. Byly to tedy hlavně majetky ve vlastnictví německého a maďarského obyvatelstva, jakožto i kolaborantů. Těmto osobám ať už fyzickým či právníckým bylo znárodňováno bez náhrady.

5.3 Organizovaný odsun Němců z Československa

20. listopadu 1945 dochází ke schválení plánu Spojenecké národní rady na odsun Němců z Československa a začíná éra, hromadného organizovaného odsunu. Spojenecká kontrolní rada pro Německo rozhodla, že se může uskutečnit plán na odsun, podle modelu, dohodnutém v Postupimské dohodě. Celkem podle této dohody mělo být odsunuto z Československa, Rakouska a Maďarska na 3 150 000 osob, z Polska pak 3 500 000 osob, které směřovali do okupačních zón vítězných mocností. Do sovětského pásma odešlo 750 000, do amerického 1 750 000 Němců z ČSR.

5.3.1 Tři vlny odsunu Němců z Československa

První vlna, byla spjata ještě před závěrečným ukončením války a probíhala tak, že území Československa opouštěli hromadně Němci, kteří tak utíkali hlavně před přicházející Rudou armádou. Druhé vlně, které se také říká vlna divoké odsunu, jsem již věnoval dostatečnou pozornost výše. Nyní bych se tedy zaměřil právě na vlnu třetí, která probíhala od prosince 1945 a byla již organizovaná.

Pro přípravu transportu v období třetí vlny bylo obyvatelstvo vybíráno hlavně ze sběrných táborů. Pro představu v Čechách těchto směrných táborů bylo na 75, na Moravě na 29 a na Slovensku 3. Tyto transfery proběhly ve třech fázích. Ta první etapa proběhla do poloviny roku 1946, další se týkala zbývajících Němců s výjimkou antifašistů, osob z národnostně smíšených manželství a specialistů s rodinnými příslušníky. Poslední etapa měla řešit odsun pracovníků z průmyslu a zemědělství.

Obrázek č. 10 Organizovaný odsun

K odsunu byly stanoveny takovéto podmínky:

- Odsunovaným se zásadně dovoluje vzít si s sebou soukromý movitý majetek, zvláště peníze, skvosty, upomínkové předměty, svršky apod., pokud to transportní možnosti dovolují.
- Odsunovaní budou vybaveni na 4 týdny potravinami takového druhu, které by v té době nepodléhaly zkáze.
- Všechny transporty odsunovaných budou z hlediska hygieny a veřejného zdraví náležitě zabezpečeny.
- V první řadě dojde k odsunu exponovaných nacistů, pokud ovšem nebudou tito lidé zajištěni jako váleční zločinci nebo jiní provinilci. Po nich přijdou na řadu veřejní zaměstnanci, kteří zrušením služebního nebo pracovního poměru se stali nezaměstnanými. Dále zemědělci a majitelé podniků, jakož i živnostníci a příslušníci svobodných povolání. Nakonec Němci dělnických profesí.

- Transporty odsunovaných se sestaví ve zvláštních, k tomu určených stanovištích v blízkosti hranice a na místech vhodných pro odsun na německé území. V těchto shromaždištích se odsunovaní ubytují, obdrží zde pravidelnou stravu a uskuteční se jejich příprava na odsun
- Zdravotně postižení Němci budou odsunuti vlaky, motorovými vozidly, popř. pěšky- půjde-li o bližší místa určení. Nemocní pak zásadně lazaretními vlaky nebo vozidly v těsné spolupráci červeným křížem. Tyto transporty bude doprovázet lékař. Obdobně tomu bude i při transportech osob vážně duševně chorých.⁵²

5.3.2 Konečné součty

Již bylo zmíněno, že termín organizovaného odsunu byl stanoven na 27. října v případě zón sovětské a na 29. října americké zóny. Celkově tedy v těchto vlnách bylo odsunuto 2 256 000 osob plus tedy 660 000 osob při divokém odsunu. Po roce 1947 ještě v různě velkých skupinách Němci odcházeli, uvádí se, že to bylo něco kolem 80 000. Je také nutno dodat, že z území, které později připadlo Polsku a SSSR bylo odsunuto na 6 944 000 Němců a z ostatních zemí 1 865 000 Němců. V dalších letech v rámci několika akcí, jako bylo třeba akce slučování rodin, odešlo přes 8000 Němců.

⁵² Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 231-232.

6 Benešovy dekrety na přelomu tisíciletí a současnosti

6.1 Dekret jako pramen práva

Prameny práva jsou v podstatě formy, ve kterých je právo, jakož pravidla chování stanovená a vynutitelná státem. Prameny práva se zpravidla dělí na normativní právní akty a normativní smlouvy. V anglo-americkém právu se pak za prameny práva považují ještě precedenty a právní obyčeje.⁵³

6.1.2 Pojem dekret

Pojem dekret bývá v současnosti vysvětlován různě:

- a) Jako úřední výměr (například může jít o dekret na byt)
- b) Jako ustanovovací právní akt (například jmenovací dekret ředitele)

Ovšem tento pojem má též i historickou souvislost. Jde např. o historická nařízení císaře, senátu či konzula ve starověkém Římě, zákonné akty za Velké francouzské revoluce v roce 1789, posléze i za revoluce v roce 1871 rovněž ve Francii, dále závažná nařízení sovětské moci po Velké říjnové socialistické revoluci (dekret o míru).⁵⁴

V případě této diplomové práce jde o zákonodárné akty exilové vlády Československé republiky za 2. Světové války v Londýně, uznané USA, Anglií, Francií, SSSR a dalšími státy, tedy v období okupace ČSR Německem, kdy byla paralyzována činnost Národního shromáždění ČSR jakožto zákonodárného orgánu. Šlo tedy o listiny hlavy státu s účinností zákona, vydané v letech 1940-

⁵³ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 11.

⁵⁴ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 11.

1945, a schválené dodatečně Prozatímním Národním shromážděním ČSR, a to ústavním zákonem č. 57/1946 Sb., kterým se schvalují a prohlašují za zákon dekrety prezidenta republiky, vydané na základě ústavního dekretu ze dne 15. října 1940 o prozatímním výkonu moci zákonodárně, a to včetně tohoto dekretu. Tímto veškeré dekrety prezidenta republiky je nutno považovat za zákon od jeho počátku. Tyto dekrety byly vyhlášeny ve sbírce zákonů ČSR, to znamená, že se považují za součást právního řádu.⁵⁵

6.1.3 Přijímání dekretů prezidenta republiky

Způsob, jakým se přijímaly dekrety, se v průběhu měnil. Po určitém provizóriu se koncem roku 1940 postupně propracoval systém pravidel pro projednávání osnov uvažovaných norem a předkládání návrhů dekretů do vlády.

Od února 1944 se zintenzivnil zájem prezidenta E. Beneše o přípravu dekretů, takže se pravidelně scházel s ministry, aby s nimi předem projednal především politicky citlivé předlohy. Proces přijímání ústavních dekretů se od procesu přijímání běžných dekretů moc neodlišoval. Od počátku roku 1942 byl proces přípravy a přijímání dekretů prezidenta republiky doplněn o jejich expertní posuzování Právní radou. Na přípravě se podílely i zvláštní komise, např. První expertní skupina, která se sestávala z právníků jednotlivých úřadů prozatímního státního zřízení. Po ustavení Právní rady byla tato komise vyzvána, aby v součinnosti právě s Právní radou vypracovala právní expertízu,

⁵⁵ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 12.

kteřá by se zabývala otázkou platnosti a použitelnosti československých právních předpisů po skončení 2. světové války.⁵⁶

Na práci podkladových materiálů pro přípravu poválečného zákonodárství se podílel též Studijní ústav ministerstva zahraničních věcí, který vznikl v listopadu 1940. Mezi jeho nejvýznamnější úkoly ve vztahu k otázce prezidentských dekretů patřila příprava podkladových materiálů k rozhodování o otázce státního občanství osob národnosti německé a maďarské a jejich případného odsunu.

6.1.4 Dekretní novotvorba

V zahraničí bylo od 21. července 1940 do března 1945 vydáno 46 dekretů prezidenta republiky. Nejvýznamnější dekret z této doby je bezpochyby dekret č. 11/1944, o obnovení právního pořádku.

Druhé období dekretní novotvorby je považováno období od dubna 1945. Tehdy bylo vydáno 98 dekretů, které se zejména týkaly změny státoprávní a vnitropolitické situace. Pokud se chtělo, aby dekreta platily i na Slovensku, musela to být se souhlasem Slovenské národní rady.⁵⁷

Celkem tedy bylo vydáno 146 dekretů prezidenta republiky. Někdy také nazýváno jako Benešovy dekreta, málo už se ví o tom, že jako první slovní spojení Benešovy dekreta, začal užívat Adolf Hitler.

⁵⁶ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekreta. Praha, Eoconomica, 2004, str. 186.

⁵⁷ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekreta. Praha, Eoconomica, 2004, str. 188.

6.2 Problematika konfiskačních dekretů

Konfiskačním dekretům, jako dekretům vztahujícím se hlavně na období odsunu a to zejména „divokého“ byl prostor věnován již v kapitole Prvotní dekrety prezidenta republiky vztahující se na období „divokého odsunu“. Pojdme se ale nyní na toto téma podívat z jiného hlediska, neboť právě tyto konfiskační dekrety jsou pro mnohé nevyřízenou otázkou ještě v 21. století.

Je nutné si uvědomit, že konfiskační dekrety, které vznikly po 2. světové válce, nejsou záležitostí tehdejší ČSR. Také je důležité, že tyto „nepopulární“ dekrety vznikly jen z důsledku a důsledků 2. světové války. Spousta ostatních států, které byly poškozeny Německem, tak činila také. Například Dánové vydávali dekrety, které také sloužili ke konfiskaci majetku Němců. To samé podniklo i Lucembursko, které například blokovalo veškeré vklady nepřátel. To samé podnikli i v Belgii, také v Nizozemsku, Francii a například třeba v Polsku zákonem o vyřazení německých živlů z polského národa a následné konfiskaci jejich majetku.

Proto se mi zdá velice nešťastné, že se v dnešní době o „špatných konfiskačních pravidlech a zákonech“ z období po 2. světové válce, mluví ve zlém, jen v souvislosti s tehdejším Československem.

6.3 Pravdy a lži – požadavky na zrušení dekretů prezidenta republiky

Česká republika, kromě dalších států, byla vyzvána k přistoupení do EU jako plnoprávný člen. Ale jakmile to ČR udělala, H. Kohl, který byl v té době kancléřem SRN, vzkázal činitelům SL (Sudetoněmecký lansmanšaft), že rozhodující pro dosažení jejich „spravedlnosti“ je právě vstup do EU.

Na Sudetoněmeckém dni v Norimberku v roce 1998 řekl za halasného souhlasu publika jeden z řečníků, že otázkou života a smrti pro Německo bylo v roce 1938 zlikvidovat „Tschechei“, která prý dala k depozici svá letiště pouhou hodinu letu od Berlína stovkám bolševických bombardérů.⁵⁸ Mimochodem tyto slova byly převzaty z goebbelsovské propagandy. Jinak na českých letištích samozřejmě žádné bombardéry v té době nebyly, jak bylo popsáno v předchozích kapitolách, SSSR se to sváru mezi Německem a ČSR ze začátku války vůbec nechtělo plést.

Jiný řečník zase tehdy v roce 1998 tvrdil, že Češi se nikdy neměli lépe než za protektorátu, o čemž prý nejlépe svědčí tehdejší exploze porodnosti. Že tehdejší těhotenství, bylo jediným řešením, jak se vyhnout otrocké práci, řečeno samozřejmě nebylo.⁵⁹ Jako třešničkou na dortu v těchto ukrutných lžích, které v sobě měly až nádech nacismu, připomínám, že to bylo období konce 20. století, bylo tehdy vystoupení spolkového ministra, který větou, že v předmnichovském Československu prý neměli sudetští Němci žádná práva. Pan ministr opět lhal, neboť v tehdejší Československu patřily naše zákony na ochranu menšin k nejliberálnějším.

6.3.1 Požadavky Sudetoněmeckého lansmansaftu v dnešní době

- ČR se musí distancovat od Benešových dekretů a amnestijního zákona
- ČR musí uznat „sudetským“ Němcům právo na vlast
- ČR musí odsunuté Němce odškodnit

⁵⁸ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 303.

⁵⁹ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 303.

Tyto nátlaky bohužel ještě v dnešní době můžeme u veřejnosti Evropy zaznamenat. Nátlaky, ne až tedy přímo na zrušení, ale alespoň na distancování se od nich, můžeme slyšet jak ze strany SRN, Rakouska, Maďarska, ale také i od některých poslanců Evropského parlamentu. Je nutné podotknout, že tyto nátlaky přicházejí zejména v předvolebním období, kdy určitá strana hraje na nacionalistickou strunu.

6.3.2 Nátlaky ze strany SRN

Z německé strany, kde požadavek na zrušení tzv. Benešových dekretů je již od roku 1950, stojí za to připomenout 53. sudetoněmecké dny konané 18. až 19. května roku 2002 v Norimberku, kde ČR byla samozřejmě opět vyzvána k odstranění těchto dekretů. Zmínil se o tom také bavorský premiér a tehdy kandidát na úřad kancléře E. Stobier. Ve svém zaníceném projevu vyzval Čechy, aby se vzdali prezidentských dekretů, a zároveň slíbil odsunutým, že bude, pokud bude zvolen, tvrdě jednat s Prahou. Kritice také podrobil tehdejšího premiéra, dnešního prezidenta V. Klause, za návrh zakotvit při vstupu do EU neměnnost poválečného uspořádání.⁶⁰ Opět si můžeme všimnout, že tato ostrá slova rostla před volbami.

6.3.3 Nátlaky ze strany Rakouska

Rakousko v době k přistupování ČR do EU také poměrně ostře reagovalo. Představitelé Rakouska řekli, že ČR, pokud se bude jednoznačně držet toho, že Benešovy dekry jsou správné a neměnné, nemůže být přijato do EU. Řekli, že tyto dekry, nejsou slučitelné s evropským právem. Také přímo rakouský prezident T. Klestil vznesl v červnu požadavek, aby ČR zrušila

⁶⁰ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekry. Praha, Eoconomica, 2004, str. 303.

politickým nebo legislativním aktem čs. prezidentské dekrety.⁶¹ Mimo jiné si Rakušané troufali jít až tak daleko, že usilovali o to, aby byl odsunutým vrácen veškerý majetek. Mimo jiné tomuto požadavku, odporovala smlouva z roku 1974 s Rakouskem a ČR o majetkovém vypořádání, kde se Rakousko zavázalo, že nebude uplatňovat žádný majetek po odsunutých menšinách rakouské národnosti.

6.3.4 Přistoupení ČR do EU

I přes hlasité protesty některých politiků zejména ze SRN, Rakouska a Maďarska, bylo ČR oznámeno, že je kandidátskou zemí na přijetí do EU v roce 2004, proti tomu rozhodnutí hlasovali například E. Stobier, představitel lansmanšaftu, který v té době byl členem Evropského parlamentu, který nakonec ani nebyl zvolen kancléřem. Rakušané nakonec začali protestovat spíše proti Temelínu, než proti dekretům. Nakonec vláda ČR dokonce souhlasila s vypracováním nezávislého posudku ohledně Benešových dekretů ze strany EU. Byl zvolen tým expertů, který jednoznačně stanovil: *„Přistoupení ČR k EU nevyžaduje zrušení Benešových dekretů nebo legislativy zmiňované v souvislosti s nimi.“* Tímto se tedy potvrdilo, že **dekrety prezidenta republiky** nejdou proti evropskému právu.

6.4 Česko-německá deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji

Základním ustanovením této deklarace z roku 1997, které zasluhuje ocenění, je ustanovení, které stanoví, že česko-německé vztahy se napříště nebudou zatěžovat právními a politickými otázkami minulosti. Dále je to

⁶¹ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 305.

vzájemná omluva za minulost, podpora přijetí ČR do NATO a EU vládou SRN (i když po problémech), vytvoření Fondu budoucnosti a diskusního fóra, podpora setkávání mládeže a podobně. K této deklaraci prezident R. Herzog řekl:

„My, Němci, se hlásíme k historické odpovědnosti. Je to odpovědnost za to, aby se již neopakovala taková politika, jako byl Mnichov 1938 a rozbití a obsazení Československa. Litujeme utrpení a bezprávi, jež bylo způsobeno českému lidu a jsme si vědomi, že teprve tato politika násilí a zločinu připravila půdu pro následný útěk a vyhnání.“⁶²

U této citaci bych se zastavil a poznamenal, že slovo vyhnání není pro českou stranu adekvátní vyjádření, neboť dle české strany došlo k odsunu, což je ve víru souvislostí rozdílné. Také je zde jasné, že jsou to slova Němce, nikoliv však Němce sudetského. Při podrobném rozebrání této deklarace (příloha č. 2), je zde patrné, že si každá strana deklaraci přizpůsobuje podle svého. Třeba co se týká pojmu „unrecht“ obsaženém v této deklaraci. „Unrecht“ v němčině vyjadřuje bezprávi či křivdu. Takže například pasáž 3 obsažená v deklaraci bychom mohli do češtiny uvést takto: *„Česká strana lituje, že sudetským Němcům bylo poválečným postupem způsobeno mnoho utrpení a křivd.“* A naopak ta německá zní: *„Česká strana přiznává, že poprvé označuje vyhnání, vyvlastnění a zbavení majetku za bezprávi,“⁶³* což jak je v této práci zmiňováno, nebyla pravda.

6.5 Jasná stanoviska ČR

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky odhlasovala v dubnu 2002 jednomyslně, že tzv. Benešovy dekrety jsou součástí právního

⁶² Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 297.

⁶³ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 284.

řádu ČR. Šlo o usnesení, jehož návrh předložil i předsedové všech politických stran, které byly v Poslanecké sněmovně zastoupeny.

Tento text návrhu byl následující:

„Odmítajíc snahy o otevírání otázek souvisejících s koncem a výsledky 2. světové války, vyzdvihujíc pozitivní význam Česko-německé deklarace a v ní vyjádřenou vůli nezatěžovat budoucnost politickými a právními otázkami pocházejícími z minulosti, potvrzujíc, že dobré sousedské vztahy a právooplatné členství ČR v EU patří k zahraničněpolitickým prioritám ČR, vycházejíc z toho, že rozsah a podmínky restitučního zákonodárství jsou zcela a výlučně v pravomoci českých ústavních orgánů, sněmovna prohlašuje, že:

- 1. Československé zákonodárství z let 1940-1945, včetně Dekretů prezidenta republiky, vzniklo podobně jako v jiných evropských státech v důsledku války a porážky nacismu.*
- 2. Poválečné zákony a dekrety prezidenta republiky se realizovaly v období po svém vydání a dnes již na jejich základě nemohou vznikat žádné nové právní normy.*
- 3. Právní a majetkové vztahy, které z nich vyplynuly, jsou nezpochybnitelné, nedotknutelné a neměnné.⁶⁴*

Nyní bych rád z knihy Michala Spirita Tzv. Benešovy dekrety odcitoval článek R. Slánského, tehdy českého velvyslance na Slovensku, který publikovalo Právo 12. března 2002 a s kterým nemůžu než souhlasit. :

„Diskuse o Benešových dekretch se nyní většinou pohybují v rovině úvah, zda byly uplatněním principu kolektivní viny, zda byly mstou, zda byly spravedlivou odplatou

⁶⁴ Parlament ČR. URL < <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/271945.html> > [2011-01-11]

za podíl sudetských Němců na rozbití Československa i na nacistických zločinech páchaných na našem území. Diskutující se zpravidla vyhýbají podstatě problému, a to buď proto, že nechtějí novým generacím Němců a Maďarů připomínat viny jejich předků, nebo protože ta činí z jiných zájmů. To byl také důvod rozdělení Německa po 2. světové válce a příčina, proč ztratilo část svého historického území. Proto došlo k odsunu Němců z Polska, SSSR, Československa a Maďarska, i k odsunu Maďarů z Československa. Je nesporné, že mnohá rozhodnutí spojenců, včetně Benešových dekretů, se velmi těžce dotkla osudu milionů. Odsunem např. ztratili svou vlast a majetek. Ale tehdy po nejkruťější válce dějin, po zkušenosti se selháním versailleského a trianonského uspořádání, bylo oprávněné a mravné učinit vše, co zabránilo další válce. A to tím spíše, že už na úsvitu jaderného věku bylo zřejmé, že by v ní zahynuly nikoli desítky, ale stamiliony lidí. Ve válce bylo právem a povinností státníků posílat do boje na smrt desítky milionů svých vojáků, aby uhájili svobodu, aby porazili nacisty a jejich přísluhovače, kteří navíc vyvražďovali miliony lidí v okupovaných územích a koncentračních táborech. Po válce pak bylo jejich stejnou povinností udělat vše, co považovali za nutné, aby ztlížili rozpoutání války nové. A to i za cenu strádání jiných lidí. Jedním z takových rozhodnutí, které se zakládalo na dobových zkušenostech se zneužitím německých a maďarských menšin k destabilizaci a následné okupaci řady zemí, bylo i rozhodnutí o jejich odsunu. Z odstupu času, po více než šedesáti mírových letech, můžeme konstatovat, že akty spojenců byly účinné a proto i – z vyššího principu mravního, správné a demokratické. Státy, z nichž menšiny byly odsunuty, jsou stabilní a demokratické. Totéž platí i o Německu, které se dokázalo s tvrdými, ale spravedlivými kroky vítězných mocností vyrovnat. My, Češi, jsme se za excesy, které při odsunu vedly ke ztrátě lidských životů, nebo za projevy nedůstojného zacházení s lidmi již nejednou omluvili. Jsou temnou stránkou našich dějin, s níž se musíme vyrovnat. Ale i druhá strana by neměla zapomínat, že k nim mohlo dojít jen proto, že otřesné zlo, páchané nacisty a jejich pomahači, oslabilo v mnohých lidech vědomí toho, co je správné a co ne.

A ani nebylo v silách státu okamžitě po osvobození obnovit plnou funkčnost mocenských orgánů tak, aby dokázaly bezprávoí zabránit.

Ti, kdo volají po zrušení Benešových dekretů, chtějí něco jiného, protože dekrety dnešních jsou, jak známo, vyhaslým právem. Tito volající zneužívají krátkou historickou paměť dnešních generací, které na své kůži neprožily nacistické hrůzy, především k pokusu o vyvinění nacistů a jejich pomahačů z odpovědnosti za spáchané zločiny, ke změně poválečného uspořádání světa, k opětovnému prosazení, jež několikrát zkrachovalých mocenských ambicí. Proto takové projevy nesmíme přehlížet, proto se jim musíme stavět stále na odpor.“⁶⁵

6.6 Výjimka z listiny práv EU

Výjimka z Listiny práv EU nesníží standard ochrany práv v ČR a nijak neznevýhodní občany České republiky. Vyplývá to ze stanoviska vlády. Podobný názor mají také právníci. Podle vládního vyjádření výjimka vyjasňuje způsob uplatňování listiny ve vztahu k právním předpisům ČR. Úkolem protokolu (neboli výjimky) je předejít pochybnostem o rozsahu a výkladu práv potvrzených v listině. *"Protokol zajišťuje, aby uplatňování práv obsažených v listině EU nepřekročilo rámec pravomocí unie a nezasahovalo tak do oblastí, které jsou mimo působnost práva EU upraveny výlučně vnitrostátními předpisy ČR,"* píše se v odpovědi vlády pro ČTK. Podle Jiřího Zemánka z pražské právnické fakulty je výjimka z listiny z právního hlediska nadbytečná, protože jen opakuje to, co už listina obsahuje. Text výjimky vlastně jen zpřesňuje interpretaci listiny, míní odborník.

⁶⁵ Spirit, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, 2004, str. 309.

6.6.1 Text české výjimky z aplikace Listiny základních práv EU

Text:

Protokol o uplatňování Listiny základních práv Evropské unie v České republice:

Hlavy států či vlád 27 členských států Evropské unie, s ohledem na přání vyjádřené Českou republikou a s respektem k závěrům Evropské rady, se dohodly na následujícím protokolu:

Článek 1

Protokol číslo 30 o uplatňování Listiny základních práv Evropské unie v Polsku a ve Spojeném království se bude vztahovat také na Českou republiku.

Článek 2

Název, preambule a operativní část protokolu číslo 30 budou upraveny tak, aby odkazovaly na Českou republiku, stejně jako odkazují na Polsko a Spojené království.

Článek 3

Tento protokol bude připojen ke Smlouvě o Evropské unii a ke Smlouvě o fungování Evropské unie.

6.7 Vnímání právního postavení Benešových dekretů v očích veřejnosti

V 21. století a to zejména v roce 2002, ale i dnes, se opět vynořuje otázka a nutno podotknout, že se tato otázka vynořuje již od nepaměti, zda byly a jsou Benešovy dekrety v právu. V mediích se neustále objevuje, zejména v Německu, Rakousku a v Maďarsku, že některé společenství a to i přes vše co se stalo, co se schválilo či zamítlo, neustále poukazují, že by se měly Benešovy dekrety dementovat.

Proto jsem se rozhodl položit dvěma národnostem stejnou otázku a zjistit jejich povědomí na tuto problematiku.

Otázka: *Považujete Benešovy dekrety za spravedlivé v důsledcích 2. světové války?*

a) ANO

b) NE

6.7.1 Hypotézy

H1: Mladí vysokoškoláci, považují Benešovy dekrety jako legitimní a spravedlivé v důsledku 2. světové války.

H2: Němečtí mladí vysokoškoláci ze západní části Německa, považují Benešovy dekrety za neodporující právu jako důsledku 2. světové války.

Cílem otázky tedy bylo dané hypotézy buď potvrdit, nebo vyvrátit.

6.7.2 Metodika

Pro danou otázku bylo použito kvantitativního postupu – tedy jejího rozeslání.

K odpovědi na danou otázku jsem také využil studijního pobytu na Rheinische Friedrich-Wilhelms Universität Bonn v západním Německu, kde jsem pomocí právě zmíněné otázky zapojil i západoněmecké studenty.

6.7.3 Vzorek respondentů

Otázka byla rozeslána 70 studentům, z toho 30 bylo západoněmeckým a 40 studentům z českých univerzit. Jak už bylo zmíněno, všichni respondenti jsou vysokoškolští studenti.

6.7.4 Vyhodnocení

Na odpovědi na danou otázku nebylo co vyhodnocovat. Všech čtyřicet českých studentů, se k otázce vyjádřili pozitivně a z třiceti západoněmeckých studentů se pro jasné pozitivní vnímání z hlediska událostí před, po a během 2. světové války vyjádřilo 29. Při bližším prozkoumání onoho jedince, který se k Benešovým dekretům vyjádřil negativně, bylo zjištěno, že má silné rodinné kořeny v Sudetech a že v důsledcích Benešových dekretů, byla část rodiny odsunuta.

V konečném důsledku se ony zmíněné hypotézy potvrdily. Neboť bylo dokázáno, že mladí lidé z Čech a ze západního Německa, i přesto, že se v médiích neustále objevují diskuze, které jsou proti těmto dekretům, vnímají Benešovy dekrety jako nutné následky poválečného období. Také to, co je zmíněno v několika kapitolách diplomové práce, že v negativním vnímání

oněch dekretů není SRN jednotná a že zde hraje velkou roli jaká si křivda a ne zdravý rozum.

7 Závěr

Kdybychom se vrátili v závěru této diplomové práce do historie a začali probírat česko-německé vztahy a důsledky onoho odsunu po historické stránce, začne se nám rýsovat celkový logický rámec, který upravuje „vzorec“ příčiny a následku.

Když Češi předložili v březnu 1848 na začátku revoluce v habsburské říši svůj první moderní politický program, setkali se s nesouhlasem českých Němců. Tedy již od těchto dob provází česko-německé vztahy problémy, které se mezi Čechy a Němci vytvořily již v 19. století v době habsburské monarchie a přetrvali dodnes, i když v dnešní době jen na poli tzv. Benešových dekretů. Například v osmdesátých letech devatenáctého století jsou již Češi moderní a kulturně vyspělý národ se vzrůstajícím politickou vahou. Ale austroněmecká a českoněmecká politika zatvrzuje, nechává se infiltrovat velkoněmečtím, v jehož heslech kromě „anšlusu“ jsou také nápady jak vyhnat či „poodsunout“ Čechy směrem na východ, například do Bosny. Takové názory vyhlášoval třeba předseda „všeněmců“ Dr. Hasse. Nápad na odsun či poodsunutí jiného etnika nepřišel tedy jako první od československé strany v polovině padesátých let 20. století, ale přišel o více jak půlstoletí dříve ze strany Němců.

„My, Němci, se hlásíme k historické odpovědnosti. Je to odpovědnost za to, aby se již neopakovala taková politika, jako byl Mnichov 1938 a rozbití a obsazení Československa. Litujeme utrpení a bezpráví, jež bylo způsobeno českému lidu a jsme si vědomi, že teprve tato politika násilí a zločinu připravila půdu pro následný útěk a vyhnání.“ Tak to prezident SRN R. Herzog v roce 1997 vysvětlil postoj Němců k Benešovým dekretům. Až na slovo vyhnání, považují slova prezidenta

Herzoga za jasná. Slovo vyhnání československá strana a dnes i česká strana vždy negovala, neboť se podle nich o vyhnání nejednalo, ale jednalo se o odsun. Tyto slova celkem výstižně vystihují důvody, proč byly Benešovy dekrety, zejména tedy dekrety konfiskační, přijaty v platnost.

I přesto, že se ale mnohokrát různými smlouvami jak s Německem tak také s Rakouskem uzavřelo, že otázky minulosti se nebudou nadále řešit, zůstávají dodnes diskuze o těchto dekretech velice „žhavé“. Hlavním dnešním problémem Benešových dekretů a následným odsunem Němců z Československa, na který kritici zejména ze SRN poukazují, je jejich neslučitelnost s principy demokratického právního státu. Důvodem je to, že dekrety uznávaly princip kolektivní viny a nerespektovaly presumpci nevin. Je ale jednoznačné, že to bylo opatření uděláno z nutnosti v minulosti, na které se dnes již nejde odvolávat, tak jak se třeba nejde odvolat proti majetkovému vypořádání po bitvě na Bílé hoře. Stejně tak v té době bylo etnické „upravování“ pokládáno za běžný jev a po 2. světové válce, s odvoláním se na dohodu s Postupimi, nebylo Československo jediné, co zavádělo kontroverzní dekrety. Bylo zde mnoho států západní Evropy, které tak činily, např. Belgie, Lucembursko aj. Navíc je známo, že v právních státech v době míru samozřejmě presumpce nevin platí. Ale v období války a jejím následkem, který rozpoutá určitý stát, či etnikum, je uplatňována kolektivní vina.

Otázky o právní legitimitě se objevovaly také při přístupových jednáních do EU. Někteří evropští poslanci byli toho názoru, že přístupová jednání s ČR jsou možná jen tehdy, když budou Benešovy dekrety alespoň z české strany dementovány. Vláda ČR dokonce souhlasila s vypracováním nezávislého posudku ohledně Benešových dekretů ze strany EU. Byl zvolen tým expertů,

který jednoznačně stanovil: „Přistoupení ČR k EU nevyžaduje zrušení Benešových dekretů nebo legislativy zmiňované v souvislosti s nimi.“

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky odhlasovala v dubnu 2002 jednomyslně, že tzv. Benešovy dekrety jsou součástí právního řádu ČR, které byly vyhlášeny ve sbírce zákonů ČSR. Jsou tedy považovány za zákon od jeho počátku. Odborná komise sestavená před vstupem ČR do EU jasně stanovila, že Benešovy dekrety a legislativní vymezení s nimi spojené neodporuje vstupu do EU a tedy také neodporuje evropskému právu.

Je nutno dodat, že ony nesváry se v dnešní době týkají jen malé části Němců, zejména z pohraničí a také že tlak ze strany Rakušanů ochabl, neboť se Rakušané začali více zabývat problémem Temelína, než Benešovými dekreti.

8 Seznam literatury

8.1 Bibliografie

JECH, Karel, KAPLAN, Karel. Dekrety prezidenta republiky 1940 - 1945 : Dokumenty I, II. Brno: Doplněk, 1995. 2 sv. ISBN 1081-060-1995.

KOLEKTIV: Rozumět dejinám. Praha, Gallery, 2002.

KURAL, V. – RADVANOVSÝ, Z.: "SUDETY" pod hákovým křížem. Ústí na 3. Labem, Abis international, 2002.

SPIRIT, M.: Tzv. Benešovy dekrety. Praha, Eoconomica, ISBN 80-245-0755-2.

GRÓNSKÝ, J.- HŘEBEJK, J.: Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa. I. Díl, 1918-1945. Praha, Karolinum, 1999, ISBN 80-7184-970-7.

NĚMEČEK a kolektiv.: Cesta k dekretům a odsunu Němců. Praha, Littera Bohemica, 2002, ISBN 80-85916-21-5.

E. BENEŠ.: Německo a Československo. Praha, Masarykův ústav AV ČR, 2005, ISBN 80-86495-30-2.

VANĚČEK, V.: Dějiny státu a práva v Československu. Praha, ORBIS, 1970.

SLÁDEK, M.: Němci v Čechách. Praha, Pragma, 2002.

ČELOVSKÝ, B.: Mnichovská dohoda 1938. Ostrava, Tilia, 1999, ISBN 80-86101-19-3.

FILÍPEK, J.: Mnichov 1938 – hra o Československo. Praha, Dr. E. Grégr a syn, s.r.o., 2001, ISBN 80-902023-9-X.

KOLEKTIV: Komu sluší omluva. Češi a sudetští Němci (Dokumenty, fakta, svědectví). Praha, ERIKA, 1992. ISBN 80- 85612-02-X.

DEJMEK, J.: historik v čele diplomacie Karel Krofta. Praha, Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-593-0.

DEJMEK, J. Československo, jeho sousedé a velmoci ve dvacátém století (1918–1992). Praha: CEP, 2002. ISBN 80-86547-07-8.

ZEMAN, Zd.: E.Beneš – politický životopis. Praha, Mladá fronta, 2002, str. 50.

MANDLER, E. Češi i Němci: legendy, spory, realita. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-090-X.

ŠEBEK, J. Mezi křížem a národem: Politické prostředí sudetoněmeckého katolicismu v meziválečném Československu. Brno: CDK, 2006. ISBN 80-7325-085-3.

Parlament ČR. URL < <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/271945.html> > [2011-01-11]

9 Seznam obrázků

- 9.1 Obrázek č. 1 Světová válka 1914-1918.
- 9.2 Obrázek č. 2 Rozpad Rakousko-Uherska, vznik ČSR
- 9.3 Obrázek č. 3 Pařížská mírová konference ve Versailles.
- 9.4 Obrázek č. 4 Územní ztráty Německa v důsledku Versailleské smlouvy (vyznačeny černou barvou)
- 9.5 Obrázek č. 5 Představitelé čtyř mocností na jednání v Mnichově.
- 9.6 Obrázek č. 6 ČSR = druhá republika po Mnichovu v roce 1938
- 9.7 Obrázek č. 7 Tzv. Divoký odsun Němců z ČSR
- 9.8 Obrázek č. 8 Zástupci velmocí na Postupimské konferenci (sedící zleva: Clement Attlee, Harry Truman, Josef Stalin)
- 9.9 Obrázek č. 10 Organizovaný odsun

10 Přílohy

10.1 Výnos Vůdce a říšského kancléře ze dne 16. března 1939 o Protektorátu Čechy a Morava publikovaný pod č. 75/1939 Sb.

Po tisíc let náležely k životnímu prostoru německého národa česko-moravské země. Násilí a nerozum vytrhly je svévolně z jejich starého historického okolí a posléze jejich zapojením do umělého útvaru Česko-Slovenska vytvořily ohnisko stálého neklidu. Od roku k roku zvětšovalo se nebezpečí, že z tohoto prostoru - jako již jednou v minulosti - vyjde nové nesmírné ohrožení evropského míru. Neboť česko-slovenskému státu a jeho držitelům moci se nepodařilo organisovati rozumně soužití národních skupin, v něm svémocně spojených, a tím probuditi a zachovati zájem všech zúčastněných na udržení jejich společného státu. Tím však prokázal svou vnitřní neschopnost k životu a propadl proto nyní také skutečnému rozkladu.

Německá říše však nemůže v těchto pro její vlastní klid a bezpečnost stejně jako pro obecné blaho a obecný mír tak rozhodně důležitých oblastech trpěti žádné trvalé poruchy. Dříve nebo později musela by nésti nejtěžší důsledky jako mocnost dějinami a zeměpisnou polohou nejsilněji interesovaná a spolupostížená. Odpovídá tudíž příkazu sebezáchovy, jestliže Německá říše jest rozhodnuta zasáhnouti rozhodně k zajištění základů rozumného středoevropského řádu a vydati nařízení, která z toho vyplývají. Neboť dokázala už ve své tisícileté dějinné minulosti, že díky jak velikosti, tak i vlastnostem německého národa jediná jest povolána řešiti tyto úkoly.

Naplněn vážným přáním sloužiti opravdovým zájmům národů sídlících v tomto životním prostoru, zajistiti národní svébytnost německého a českého národa, prospěti míru a sociálnímu blahu všech, nařizují tudíž jménem Německé říše jako základnu pro budoucí soužití obyvatelů těchto oblastí toto:

Čl.1

(1) Části bývalé Česko-Slovenské republiky, obsazené v březnu 1939 německými oddíly, náleží od nynějška k území Velkoněmecké říše a vstupují jako "Protektorát Čechy a Morava" pod její ochranu.

(2) Pokud obrana Říše toho vyžaduje, učiní Vůdce a říšský kancléř pro jednotlivé části těchto území úpravu od toho odchylnou.

Čl.2

(1) Obyvatelé protektorátu, kteří jsou příslušníky německého národa, stávají se německými státními příslušníky a podle předpisů zákona o říšských občanech z 15. září 1935 (Říš. Zák. I., str. 1146) říšskými občany. Pro ně platí tudíž také ustanovení na ochranu německé krve a německé cti. Podléhají německé soudní pravomoci.

(2) Ostatní obyvatelé Čech a Moravy stávají se státními příslušníky Protektorátu Čechy a Morava.

Čl.3

(1) Protektorát Čechy a Morava jest autonomní a spravuje se sám.

(2) Vykonává svoje výsostná práva, náležející mu v rámci protektorátu, ve shodě s politickými, vojenskými a hospodářskými potřebami Říše.

(3) Tato výsostná práva jsou vykonávána vlastními orgány a vlastními úřady s vlastními úředníky.

Čl.4

Hlava autonomní správy Protektorátu Čechy a Morava požívá ochrany a čestných práv hlavy státu. Hlava protektorátu potřebuje pro výkon svého úřadu důvěry Vůdce a říšského kancléře.

Čl.5

(1) Jako zastávce říšských zájmů jmenuje Vůdce a říšský kancléř "Říšského protektora v Čechách a na Moravě". Jeho úřední sídlo jest Praha.

(2) Říšský protektor jako zástupce Vůdce a říšského kancléře a jako zmocněnec říšské vlády má úkol pečovati, aby bylo dbáno politických směrnic Vůdce a říšského kancléře.

(3) Členové vlády protektorátu jsou potvrzováni říšským protektorem. Potvrzení může býti odvoláno.

(4) Říšský protektor jest oprávněn dáti se informovati o všech opatřeních vlády protektorátu a udíleti jí rady. Může podati námítky proti opatřením, která by byla s to poškoditi Říši, a je-li nebezpečí v prodlení, vydati nařízení nutná ve společném zájmu.

(5) Od vyhlášení zákonů, nařízení a jiných právních předpisů, jakož i od výkonu správních opatření a pravoplatných soudních rozsudků jest upustiti, podá-li říšský protektor námítky.

Čl.6

(1) Zahraniční věci protektorátu, obzvláště ochranu jeho státních příslušníků v cizině, zastává Říše. Říše povede zahraniční věci tak, jak to odpovídá společným zájmům.

(2) Protektorát obdrží zástupce u říšské vlády s úředním označením "vyslanec".

Čl.7

(1) Říše poskytuje protektorátu vojenskou ochranu.

(2) Vykonávajíc tuto ochranu, udržuje Říše v protektorátu posádky a vojenská zařízení.

(3) Pro udržení vnitřní bezpečnosti a pořádku může protektorát zřídit vlastní sbory. Organizaci, početní sílu a výzbroj určí říšská vláda.

Čl.8

Říše vykonává bezprostřední dohled na dopravnictví, jakož i na pošty a telekomunikace.

Čl.9

Protektorát náleží k celnímu území Německé říše a podléhá její celní výsosti.

Čl.10

(1) Zákonitým platidlem jest vedle říšské marky až na další koruna.

(2) Poměr obou měn navzájem určí říšská vláda.

Čl.11

(1) Říše může vydávati právní předpisy s platností pro protektorát, pokud toho vyžaduje společný zájem.

(2) Pokud je dána společná potřeba, může Říše převzít do vlastní správy správní obory a zřídit k tomu potřebné vlastní říšské úřady.

(3) Říšská vláda může učiniti opatření potřebná k udržení bezpečnosti a pořádku.

Čl.12

Právo platné nyní v Čechách a na Moravě zůstává v účinnosti, pokud neodporuje smyslu převzetí ochrany Německou říší.

Čl.13

Říšský ministr vnitra vydá v dohodě se zúčastněnými říšskými ministry právní a správní předpisy potřebné k provedení a doplnění tohoto výnosu.

10.2 Česko-německá deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji

Vlády České republiky a Spolkové republiky Německo

majíce na paměti Smlouvu mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Spolkovou republikou Německo o dobrém sousedství a přátelské spolupráci ze dne 27. února 1992, kterou si Češi a Němci podali ruku, oceňující dlouhé dějiny plodného a pokojného soužití Čechů a Němců, během kterého bylo vytvořeno bohaté kulturní dědictví působící až dodnes, přesvědčeny, že spáchané křivdy nelze odčinit, ale nanejvýš zmírnit, a že při tom nesmí docházet k novým křivdám, vědomy si, že Spolková republika Německo plně podporuje přijetí České republiky do Evropské unie a do Severoatlantické aliance v přesvědčení, že to je ve společném zájmu, přihlašující se k důvěře a otevřenosti ve vzájemných vztazích jako předpokladu pro trvalé a do budoucna zaměřené usmíření

společně prohlašují:

I

Obě strany jsou si vědomy svého závazku a odpovědnosti dále rozvíjet česko-německé vztahy v duchu dobrého sousedství a partnerství a přispívat tím k utváření sjednocující se Evropy. Česká republika a Spolková republika Německo dnes sdílejí společné demokratické hodnoty, respektují lidská práva, základní svobody a normy mezinárodního práva a jsou oddány zásadám právního státu a politice míru. Na tomto základě jsou odhodlány přátelsky a úzce spolupracovat ve všech oblastech důležitých pro vzájemné vztahy. Obě strany jsou si zároveň vědomy, že společná cesta do budoucna vyžaduje jasné slovo o minulosti, přičemž příčina a následek ve sledu událostí nesmějí být opomíjeny.

II

Německá strana přiznává odpovědnost Německa za jeho roli v historickém vývoji, který vedl k Mnichovské dohodě z roku 1938, k útěku a vyhánění lidí z československého pohraničí, jakož i k rozbití a obsazení Československé republiky. Lituje utrpení a křivdy, které Němci způsobili českému lidu nacionálněsocialistickými zločiny. Německá strana vzdává čest obětem

nacionálněsocialistické vlády násilí a těm, kteří této vládě násilí kladli odpor. Německá strana si je rovněž vědoma, že nacionálněsocialistická politika násilí vůči českému lidu přispěla k vytvoření půdy pro poválečný útěk, vyhánění a nucené vysídlení.

III

Česká strana lituje, že poválečným vyháněním, jakož i nuceným vysídlením sudetských Němců z tehdejšího Československa, vyvlastňováním a odnímáním občanství bylo způsobeno mnoho utrpení a křivd nevinným lidem, a to i s ohledem na kolektivní charakter přisuzování viny. Zejména lituje excesů, které byly v rozporu s elementárními humanitárními zásadami i s tehdy platnými právními normami, a nadto lituje, že bylo na základě zákona č. 115 z 8. května 1946 umožněno nepohlížet na tyto excesy jako na bezprávné a že následkem toho nebyly tyto činy potrestány.

IV

Obě strany se shodují v tom, že spáchané křivdy náležejí minulosti, a že tudíž zaměří své vztahy do budoucnosti. Právě proto, že si zůstávají vědomy tragických kapitol svých dějin, jsou rozhodnuty nadále dávat při utváření svých vztahů přednost dorozumění a vzájemné shodě, přičemž každá strana zůstává vázána svým právním řádem a respektuje, že druhá strana má jiný právní názor. Obě strany proto prohlašují, že nebudou zatěžovat své vztahy politickými a právními otázkami pocházejícími z minulosti.

V

Obě strany potvrzují své závazky z článků 20 a 21 Smlouvy o dobrém sousedství a přátelské spolupráci ze dne 27. února 1992, v nichž jsou zakotvena práva příslušníků německé menšiny v České republice a osob českého původu ve Spolkové republice Německo. Obě strany jsou si vědomy, že tato menšina a tyto osoby hrají důležitou roli ve vzájemných vztazích, a konstatují, že jejich podpora je i nadále v oboustranném zájmu.

VI

Obě strany jsou přesvědčeny, že vstup České republiky do Evropské unie a volný pohyb v tomto prostoru dále usnadní soužití Čechů a Němců. V této souvislosti vyjadřují zadostiučinění, že na základě Evropské dohody o přidružení mezi Českou republikou a Evropskými společenstvími a jejich

členskými státy bylo dosaženo značného pokroku v oblasti hospodářské spolupráce včetně možností samostatně výdělečné a podnikatelské činnosti podle čl. 45 této Dohody. Obě strany jsou připraveny v rámci svých platných právních předpisů brát při posuzování žádostí o pobyt a přístup na trh práce zvláštní zřetel na humanitární a jiné důvody, zejména na příbuzenské vztahy a rodinné a další vazby.

VII

Obě strany zřídí česko-německý fond budoucnosti. Německá strana prohlašuje, že je připravena vložit do fondu 140 miliónů DM. Česká strana prohlašuje, že je připravena vložit do fondu 440 miliónů Kč. Obě strany uzavřou zvláštní dohodu o společné správě fondu. Tento společný fond bude sloužit k financování projektů společného zájmu (jako jsou setkávání mládeže, péče o staré lidi, výstavba a provoz léčebných ústavů, péče o stavební památky a hroby a jejich obnova, podpora menšin, partnerské projekty, česko-německá diskusní fóra, společné vědecké a ekologické projekty, jazyková výuka, přeshraniční spolupráce). Německá strana se hlásí ke svému závazku a odpovědnosti vůči všem, kteří se stali oběťmi nacionálněsocialistického násilí. Proto mají být projekty, u kterých je to vhodné, ku prospěchu především obětem nacionálněsocialistického násilí.

VIII

Obě strany se shodují v tom, že historický vývoj vztahů mezi Čechy a Němci zejména v první polovině 20. století vyžaduje společné zkoumání, a proto se zasazují za pokračování dosavadní úspěšné práce česko-německé komise historiků. Obě strany zároveň považují udržování a péči o kulturní dědictví, které spojuje Čechy a Němce, za důležitý příspěvek k budování mostů do budoucnosti. Obě strany dohodnou zřízení česko-německého diskusního fóra, které bude podporováno zejména z prostředků česko-německého fondu budoucnosti a na němž se bude pod záštitou obou vlád a za účasti všech kruhů, majících zájem na úzkém a dobrém česko-německém partnerství, pěstovat česko-německý dialog.

10.3 DEKRET presidenta republiky č. 5/1945 Sb. ze dne 19. května 1945 o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů

Ve znění novel č.: 116/1949 Sb., 122/1951 Sb.

K návrhu vlády ustanovují:

§ 1

(1) Jakékoliv majetkové převody a jakákoliv majetkově-právní jednání, ať se týkají majetku movitého či nemovitého, veřejného či soukromého, jsou neplatná, pokud byla uzavřena po 29. září 1938 pod tlakem okupace nebo národní, rasové nebo politické persekuce.

(2) Způsob uplatnění nároků, plynoucích z ustanovení odstavce 1, budiž upraven zvláštním dekretem presidenta republiky, pokud se tak nestalo již tímto dekretem.

§ 2

(1) Majetek osob státně nespolehlivých na území Československé republiky dává se pod národní správu podle dalších ustanovení tohoto dekretu.

(2) Za majetek osob státně nespolehlivých se považuje též majetek těmito osobami převedený po 29. září 1938, leč by nabyvatel nebyl věděl o tom, že jde o takový majetek.

§ 3

Národní správa budiž zavedena do všech podniků (závodů) i do všech majetkových podstat, kde toho vyžaduje plynulý chod výroby a hospodářského života, zejména v závodech, podnicích a majetkových podstatách opuštěných nebo takových, které jsou v držbě, správě, nájmu nebo pachtu osob státně nespolehlivých.

§ 4

Za osoby státně nespolehlivé jest považovat:

- a) osoby národnosti německé nebo maďarské,
- b) osoby, které vyvíjely činnost, směřující proti státní svrchovanosti, samostatnosti, celistvosti, demokraticko-republikánské státní formě,

bezpečnosti a obraně Československé republiky, které k takové činnosti podněcovaly nebo jiné osoby svésti hleděly a záměrně podporovaly jakýmkoliv způsobem německé a maďarské okupanty. Za takové osoby jest na příklad považovati členy Vlajky, Rodobrany, Úderných oddílů Hlinkovy gardy, vedoucí funkcionáře Spolku pro spolupráci s Němci, České ligy proti bolševismu, Kuratoria pro výchovu české mládeže, Hlinkovy slovenské lidové strany, Hlinkovy gardy, Hlinkovy mládeže, Národní odborové ústředny zaměstnanecké, Svazu zemědělství a lesnictví, Německo-slovenské společnosti a jiných fašistických organizací podobné povahy.

§ 5

Za státně nespolehlivé jest z osob právnických považovati ty, jejichž správa úmyslně a záměrně sloužila německému nebo maďarskému vedení války nebo fašistickým a nacistickým účelům.

§ 6

Za osoby národnosti německé nebo maďarské jest považovati osoby, které při kterémkoliv sčítání lidu od roku 1929 se přihlásili k německé nebo maďarské národnosti nebo se staly členy národních skupin nebo útvarů nebo politických stran, sdružujících osoby německé nebo maďarské národnosti.

§ 7

(1) K zavedení národní správy jsou příslušni:

- a) u podniků a ústavů peněžních okresní národní výbor,
- b) u podniků báňských v revírech příslušný okresní národní výbor,
- c) u podniků průmyslových, obchodních a jiných živnostenských
 - aa) při počtu zaměstnanců do 20 místní národní výbor,
 - bb) při počtu zaměstnanců od 21 okresní národní výbor, Při určování počtu zaměstnanců rozhoduje normální provoz v roce 1943.
- d) U zemědělských a lesních majetků:
 - aa) při výměře do 50 ha místní národní výbor,
 - bb) při výměře přes 50 ha okresní národní výbor,
- e) U obytných domů a stavebních parcel místní národní výbor, převyšuje-li hodnota však 5 000 000 K, okresní národní výbor.
- f) U veškerého ostatního majetku:
 - aa) při hodnotě do 500 000 K místní národní výbor,
 - bb) při hodnotě vyšší než 500 000 korun okresní národní výbor,

(2) V případě, že odhad hodnoty majetku [písm. e) a f)], který se dává pod národní správu, jest sporný, určuje jeho hodnotu s konečnou platností orgán vyšší.

(3) V obcích a okresech, kde byla nebo bude místo národního výboru jmenována správní komise, resp. správní komisař, patří zavedení národní správy do jejich příslušnosti.

§ 8

(1) Rozhodnutí ve smyslu § 7 budiž vydáno u podniků, uvedených v § 7 písm. a), b), c), d), v dohodě se závodním výborem (závodní radou) nebo jinými zástupci zaměstnanců podniků. Nedojde-li k dohodě, rozhodne orgán vyšší.

(2) U zemědělských a lesních majetků, přesahujících 50 ha, budiž rozhodnutí vydáno též po slyšení příslušných místních národních výborů.

§ 9

Hrozí-li nebezpečí z prodlení, zvláště jde-li o podnik opuštěný, nebo zasahují-li do majetku nebo podniku osoby státně nespolehlivé, jsou okresní národní výbory oprávněny i při jinaké příslušnosti jmenovati zatímního národního správce až do rozhodnutí příslušného orgánu ve smyslu § 7.

§ 10

(1) Příslušný Zemský národní výbor, na Slovensku Slovenská národní rada, může po slyšení závodního výboru, vyžaduje-li toho veřejný zájem, změnit z moci úřední rozhodnutí okresního národního výboru nebo místního národního výboru o zavedení správy nebo o jmenování národních správců a učiniti jiná opatření.

(2) Příslušný Zemský národní výbor, na Slovensku Slovenská národní rada, učiní též opatření k zavedení národní správy tam, kde okresní nebo místní národní výbor tak neučinil nebo učiniti nemohl.

§ 11

Národní správa budiž zrušena, jakmile pominou důvody, pro které byla zavedena. Zruší ji orgán, který ji zavedl.

§ 12

(1) Dočasnou národní správu jest zavést do všech družstevních podniků a organizací (zemědělských, konsumních, peněžních atd.). Tato národní správa zajistí vedle řádného řízení podniku do 4 neděl provedení volby nového vedoucího orgánu.

(2) Dočasnou národní správu zavádí místní národní výbor u družstev, jejichž působnost nepřesahuje místní obvod; okresní národní výbor u družstev, jejichž působnost přesahuje místní obvod, avšak nepřesahuje obvod okresu; u všech

ostatních družstev Zemský národní výbor, na Slovensku Slovenská národní rada.

(3) Před zavedením dočasné národní správy buďtež dle možnosti slyšení členové družstva.

(4) Dočasná národní správa se skončí, jakmile členstvo družstva si zvolí správu novou.

§ 13

Příslušný Zemský národní výbor, na Slovensku Slovenská národní rada, může ze závažných důvodů zavést národní správu též do odborných, hospodářských, kulturních a zájmových organizací a ústavů.

§ 14

(1) Rozhodnutí o zavedení a zrušení národní správy, o ustanovení a odvolání národních správců musí být vydáno písemně.

(2) Opis rozhodnutí jest doručiti Zemskému národnímu výboru, na Slovensku Slovenské národní radě.

§ 15

Na základě rozhodnutí podle § 14 provede z úřední moci:

- a) u nemovitostí příslušný soud knihovní zápis poznámky národní správy v pozemkových knihách,
- b) u horních oprávnění příslušný soud, resp. úřad zápis poznámky národní správy v horních knihách, resp. záznamech,
- c) u podniků (závodů) zapsaných do obchodního (společenstevního), na Slovensku firemního rejstříku, příslušný soud zápis poznámky národní správy do rejstříku obchodního (společenstevního) na Slovensku firemního.

§ 16

(1) Národním správcem má být ustanovena pouze osoba s patřičnými odbornými i praktickými znalostmi, mravně bezúhonná, státně spolehlivá.

(2) Zpravidla nemá být národním správcem ustanoven ani dlužník ani věřitel podniku (závodu) nebo majetkové podstaty, ledaže orgán příslušný podle § 7 důvodně rozhodne jinak.

(3) Národní správa budiž zpravidla ustanovena ze schopných zaměstnanců dotyčného závodu.

(4) Národním správcem nemůže být jmenován člen národního výboru podle - 7 příslušného.

§ 17

(1) U menších majetků, u podniků drobných, u menších živnostenských provozoven a pod. může být ustanoven jediný správce pro více podniků, resp. majetkových podstat.

(2) Vyžaduje-li toho rozsah národní správy, může orgán podle § 7 příslušný ustanovit za národní správce sbor až 5členný, který řídí správu podle zásady většiny.

§ 18

Před nastoupením úřadu složí národní správci orgánu podle § 7 příslušnému slib, že budou plnit svědomitě své povinnosti s péčí řádného hospodáře v souladu s hospodářskými, národními a jinými veřejnými zájmy.

§ 19

Při výkonu své funkce mají národní správci postavení veřejných orgánů ve smyslu § 68 trest. zák. z 27. května 1852, č. 117 ř. z., § 461 zák. čl. V/1878, resp. § 5 zák. čl. XI/1914.

§ 20

(1) Právní jednání majitelů, držitelů a správců majetků, spadajících pod národní správu, týkající se podstaty těchto majetků a provedená po účinnosti tohoto dekretu, jsou neplatná.

(2) Dosavadní majitelé, držitelé a správci majetků pod národní správu daných, jsou povinni zdržeti se jakéhokoliv zásahu do jednání národního správce.

§ 21

Národní správce spravuje majetek pod národní správu daný, a jest oprávněn a povinen učiniti všechna opatření, jichž v řádné správě jest zapotřebí. Jest povinen jednati s péčí řádného hospodáře a odpovídá za škodu, která by vzešla zanedbáním povinností.

§ 22

(1) Národní správce jest povinen skládati o svém hospodářství účty orgánu podle § 7 příslušnému, ve lhůtách tímto orgánem určených a podati kdykoliv potřebné nebo vyžádané zprávy a vysvětlení.

(2) K opatření, která nenáleží k obyčejnému hospodaření, jakož i ke všem jednáním zvláštní důležitosti, k pronájmu nebo propachtování, k zápůjčkám, ke

knihovnímu zatížení, k likvidaci a pod., potřebuje národní správce svolení orgánu podle § 7 příslušného.

(3) Orgán podle § 7 příslušný dohlíží na to, jak národní správce hospodaří.

(4) Národní správce jest povinen řídit se směrnicemi, které mu dal orgán podle § 7 příslušný.

§ 23

Národní správce má nárok na náhradu hotových výdajů a na odměnu, jejíž výši určuje orgán podle § 7 příslušný. Náklady tyto jdou k tíži spravované podstaty.

§ 24

(1) Majetek, daný pod národní správu, který patřil dělníkům, rolníkům, živnostníkům, drobným a středním podnikatelům, úředníkům, příslušníkům volných povolání a osobám v podobném sociálním postavení a jehož pozbyly v důsledku národní, politické nebo rasové persekuce, budiž, pokud nejde o osoby uvedené v § 4, vyňat z národní správy a ihned vrácen dřívějším majitelům, resp. jejich dědicům.

(2) Také osoby, uvedené v § 4, odst. a), pokud jde o dělníky, rolníky, živnostníky, drobné a střední podnikatele, úředníky, příslušníky volných povolání a osoby v podobném sociálním postavení, resp. jejich dědicové, mohou žádati za vynětí svého majetku z národní správy a za jeho vrácení, jestliže mohou hodnověrně prokázati, že byli obětí politické, nebo rasové persekuce a zůstali věrni demokraticko-republikánské státní myšlence Československé republiky.

(3) O tom rozhoduje na žádost orgán příslušný podle § 7.

(4) Ostatní zajištěný majetek zůstane pod národní správou, až do nové zákonodárné úpravy.

§ 25

(1) Proti rozhodnutí místního národního výboru je přípustné odvolání k okresnímu národnímu výboru, který rozhoduje s konečnou platností.

(2) Proti rozhodnutí okresního národního výboru jako první instance je přípustné odvolání k Zemskému národnímu výboru, na Slovensku k Slovenské národní radě.

(3) Odvolání nemá odkladného účinku.

§ 26

Nejde-li o čin přísněji trestný, potrestá se za přečin trestem na svobodě do 5 let a peněžitým trestem do 10 milionů korun, případně úplným nebo částečným zabráním majetku:

- a) každý, kdo poruší nebo obejde ustanovení tohoto dekretu, zvláště ten, kdo ruší nebo znemožňuje oprávněnou činnost národního správce,
- b) národní správce, poruší-li úmyslně nebo z hrubé nedbalosti některou z povinností, uložených mu předcházejícími ustanoveními.

§ 27

Vláda se zmocňuje, aby zajistila finanční prostředky k zabezpečení chodu podniků (závodů), daných pod národní správu, jejichž provoz je nutný v zájmu hospodářského života.

§ 28

(1) Tento dekret nabývá účinnosti dnem vyhlášení.

10.4 DEKRET presidenta republiky č. 12/1945 Sb. ze dne 21. června 1945 o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa

Vycházejí vstřícně volání českých a slovenských rolníků a bezzemků po důsledném uskutečnění nové pozemkové reformy a veden snahou především jednou pro vždy vzítí českou a slovenskou půdu z rukou cizáckých německých a maďarských statkářů, jakož i z rukou zrádců republiky a dát ji do rukou českého a slovenského rolnictva a bezzemků, k návrhu vlády ustanovují:

§ 1

(1) S okamžitou platností a bez náhrady se konfiskuje pro účely pozemkové reformy zemědělský majetek, jenž je ve vlastnictví:

- a) všech osob německé a maďarské národnosti bez ohledu na státní příslušnost,
 - b) zrádců a nepřátel republiky jakékoliv národnosti a státní příslušnosti, projevivších toto nepřátelství zejména za krize a války v letech 1937 až 1945,
 - c) akciových a jiných společností a korporací, jejichž správa úmyslně a záměrně sloužila německému vedení války nebo fašistickým a nacistickým účelům.
- (2) Osobám německé a maďarské národnosti, které se aktivně zúčastnily boje za zachování celistvosti a osvobození Československé republiky, se zemědělský majetek podle odstavce 1 nekonfiskuje.

(3) O tom, lze-li připustiti výjimku podle odstavce 2, rozhodne na návrh příslušné rolnické komise příslušný okresní národní výbor. Pochybné případy předloží okresní národní výbor zemskému národnímu výboru, který je se svým dobrozdáním postoupí ke konečnému rozhodnutí ministerstvu zemědělství, které rozhodne v dohodě s ministrem vnitra.

§ 2

(1) Za osoby národnosti německé nebo maďarské jest považovati osoby, které při kterémkoliv sčítání lidu od roku 1929 se přihlásily k německé nebo maďarské národnosti nebo se staly členy národních skupin nebo útvarů nebo politických stran, sdružujících osoby německé nebo maďarské národnosti.

(2) Výjimky z ustanovení odstavce 1 budou určeny zvláštním dekretem.

§ 3

(1) Za zrádce a nepřátele československé republiky jest považovati:

- a) osoby, které kolektivně nebo individuálně vyvíjely činnost směřující proti státní svrchovanosti, samostatnosti, celistvosti, demokraticko-republikánské státní formě, bezpečnosti a obraně Československé republiky, které k takové činnosti podněcovaly nebo jiné osoby svěsti hleděly a záměrně a aktivně podporovaly jakýkoliv způsobem německé a maďarské okupanty,
- b) z právnických osob ty, jejichž správa záměrně a aktivně sloužila německému nebo maďarskému vedení války nebo fašistickým a nacistickým účelům.

(2) O tom, zdali fysická nebo právnická osoba spadá pod ustanovení odstavce 1, písm. a), b), rozhoduje zemský národní výbor, v jehož obvodě dotčená nemovitost leží, podle návrhu příslušného okresního národního výboru. Pochybné případy předloží zemský národní výbor ke konečnému rozhodnutí ministerstvu zemědělství, které rozhodne v dohodě s ministerstvem vnitra.

§ 4

Zemědělským majetkem (§ 1, odst. 1) jest rozuměti zemědělskou a lesní půdu, k ní patřící budovy a zařízení, závody zemědělského průmyslu, sloužící vlastnímu zemědělskému a lesnímu hospodářství, jakož i movité příslušenství (živý a mrtvý inventář) a všechna práva, která jsou spojena s držbou zkonfiskovaného majetku anebo jeho části.

§ 5

(1) Je-li zemědělský majetek, konfiskovaný podle § 1, v nájmu (pachtu) zrušují se všechny nájemní (pachtovní) smlouvy. Je-li však nájemcem (pachtýřem) osoba, mající nárok na přiděl půdy (§ 7, odst. 1), může jí býti ponecháno dosavadní užívání do konce hospodářského roku. Nebude-li pronajatý (pachtovaný) zemědělský majetek z jakýchkoliv důvodů přidělen, zaplatí nájemce (pachtýř) nájemné (pachtovné) Národnímu pozemkovému fondu (§ 6, odst. 1). Pokud konfiskací jsou dotčeny fysické nebo právnické osoby, jež nespádají pod § 3, poskytne jim Národní pozemkový fond náhradu na návrh místního národního výboru za běžné náklady a investice.

(2) Patronátní práva a povinnosti, váznoucí na zemědělských majetcích, konfiskovaných podle § 1, zanikají dnem konfiskace. V případech zvláštního zřetele hodných poskytne Národní pozemkový fond náhradu.

(3) Otázka dluhů a nároků, váznoucích na konfiskovaných majetcích (§ 1), vyřeší se vládním nařízením. Platy, penze, daně a jiná běžná vydání hradí prozatím národní správce.

§ 6

(1) Zemědělský majetek, konfiskovaný podle § 1, spravuje až do odevzdání přidělcům Národní pozemkový fond při ministerstvu zemědělství, který se tímto zřizuje. Vláda se pověřuje vydati statut tohoto fondu.

(2) Souvislé lesní plochy ve výměře nad 50 ha, konfiskované podle § 1, převezme stát. Pokud konfiskované lesní plochy není možno spojit v souvislý celek se státní lesní půdou a pokud nepřesahují 100 ha, odevzdá je Národní pozemkový fond příslušnému národnímu výboru.

§ 7

(1) Ze zemědělského majetku, spravovaného Národním pozemkovým fondem, bude se přidělovati půda do vlastnictví osob slovanské národnosti:

- a) deputátníkovi a zemědělskému dělníkovi ve výměře až do 8 ha orné anebo až do 12 ha zemědělské půdy vzhledem na její bonitu,
- b) malozemědělci ve výměře doplňující jím dosud vlastněný pozemkový majetek nejvýše do 8 ha orné anebo až do 12 ha zemědělské půdy vzhledem na její bonitu,
- c) mnohočlenné zemědělské rodině ve výměře doplňující jí dosud vlastněný pozemkový majetek nejvýše do 10 ha orné anebo až do 13 ha zemědělské půdy vzhledem na její bonitu,
- d) obcím a okresům k veřejným účelům,
- e) stavebním, zemědělským a jiným družstvům, složeným z oprávněných uchazečů podle písm. a), b), c), a f),
- f) dělníkům, veřejným a soukromým zaměstnancům a maloživnostníkům pro stavbu vlastního domu anebo na zařízení zahrady ve výměře nejvýše do 0,5 ha.

(2) V okresích s převážnou většinou obyvatelstva německé národnosti, není-li uchazečů české nebo jiné slovanské národnosti, kvalifikovaných podle odstavce 1, písm. a) až f), zůstává půda ve správě Národního pozemkového fondu pro potřeby vnitřního osídlení.

(3) Lesní půda do 50 ha, resp. do 100 ha (§ 6, odst. 2) se může přiděliti obcím a lesním družstvům. Tato půda podléhá státnímu dozoru.

(4) Konfiskované budovy, zařízení, sloužící vlastnímu zemědělskému nebo lesnímu hospodářství, závody zemědělského průmyslu, sady, památnosti, archivy a pod., jakož i všechny konfiskované nemovitosti, pokud nebudou přiděleny veřejnoprávním subjektům, mohou se přiděliti do vlastnictví:

- a) družstev, utvořených z oprávněných uchazečů za účelem společného užívání,
- b) výjimečně jednotlivcům (přídělcům), uvedeným v odstavci 1 písm. a) až c).

(5) O tom, zda konfiskovaný majetek se přidělí družstvům nebo jednotlivcům se rozhodne obdobně podle § 9.

(6) Přednostní právo na příděl mají osoby, které se vyznamenaly a zasloužily v národně-osvobozovacím boji, zejména vojáci a partyzáni, bývalí političtí vězňové a deportovaní a jejich rodinní příslušníci i zákonní dědicové, jakož i rolníci poškození válkou. Přednostní právo jest náležitě prokázati.

§ 8

Zciziti, pronajmouti nebo zatížit majetek, přidělený podle § 7, lze jen s předcházejícím schválením Národního pozemkového fondu.

§ 9

(1) Při místním národním výboru, v jehož obvodu se nachází konfiskovaný majetek, zvolí si uchazeči, příslušní podle § 7, odst. 1, písm. a), b), c), d) a f), místní rolnickou komisi, skládající se nejvíce z 10 členů.

(2) Zástupci místních rolnických komisí zvolí na schůzi okresní rolnickou komisi při okresním národním výboru, která může mít nejvýše 10 členů.

(3) Místní rolnická komise vypracuje přidělový plán s návrhem na úhradu (10) za přidělený majetek a předloží jej ke schválení okresní rolnické komisi.

(4) Okresní rolnická komise prozkoumá předložené přidělové plány a návrhy na úhradu a na jejich základě vypracuje přidělový plán a rozvrh úhrad pro celý okres. Není-li rozporu mezi přidělovými plány a návrhy na úhradu, předloženými jednotlivými místními rolnickými komisemi, anebo dojde-li mezi nimi k dohodě, jest okresní přidělový plán a rozvrh úhrad po schválení podle odstavce 5 právoplatný.

(5) Přídělový plán okresní rolnické komise s rozvrhem úhrad předloží se ihned zemskému národnímu výboru, který jej se svým dobrozdáním postoupí ministerstvu zemědělství, které může přidělový plán s rozvrhem úhrad změnit, kdyby byly ohroženy důležité veřejné nebo národní zájmy, anebo nebylo-li dbáno ustanovení 7, odst. 1, písm. a) až f). Pokud jde o závody zemědělského průmyslu (§ 7, odst. 4), učiní ministerstvo zemědělství, pokud by šlo o příděl podle - 7, odst. 4, písm. b), příslušné rozhodnutí v dohodě s ministerstvem výživy.

(6) Nemůže-li okresní rolnická komise překonati rozpory mezi přidělovými plány a návrhy na úhradu místních rolnických komisí a nedojde-li k dohodě, anebo vznikne-li rozpor mezi okresními rolnickými komisemi sousedních okresů, předloží okresní rolnická komise věc zemskému národnímu výboru, který ji se svým dobrozdáním postoupí ke konečnému rozhodnutí ministerstvu zemědělství.

(7) Ministerstvo zemědělství a zemský národní výbor vysílají k okresní rolnické komisi pomocné orgány, které pomáhají při technických přidělových pracích.

§ 10

(1) Návrh na úhradu se má určit podle výnosnosti, polohy, vzdálenosti a stavu obdělání půdy (hnojení, setba a sadba) a podle majetkových a rodinných poměrů přidělce, a to:

- a) nejméně ve výši hodnoty jedné průměrné roční úrody na navrhované výměře půdy,
- b) nejvýše ve výši dvou průměrných ročních úrod na navrhované výměře půdy,
- c) úhrada za přidělené budovy má se určit ve výši 1 až 3 ročního nájemného přidělované budovy. Nájemné může být v každém případě vyjádřeno v naturáliích.

(2) Úhrada za přidělený živý a mrtvý inventář a jiná zařízení bude určena podle směrnic, které vypracují zemské národní výbory a schválí ministerstvo zemědělství.

§ 11

(1) Určená úhrada se splácí: 1. jednorázově, nejpozději do 12 měsíců od převzetí držby přidělu, v penězích nebo v naturáliích, nebo 2. ve splátkách v penězích nebo v naturáliích, a to:

- a) 10 % úhrady za půdu a příslušenství jest zaplatiti při převzetí přidělené půdy. Na návrh místní rolnické komise, který jest podati již v přidělovém plánu (§ 9), může Národní pozemkový fond povolit odklad první splátky nejvýše na tři roky;
- b) V případech zvláštního zřetele hodných a sociálně odůvodněných může Národní pozemkový fond na návrh rolnických komisí prominouti přidělci úhradu a příslušný zemědělský majetek přidělit bezplatně především osobám, majícím přednostní právo na přiděl (§ 7, odst. 6).

(2) V případech zvláštního zřetele hodných a sociálně odůvodněných může Národní pozemkový fond na návrh rolnických komisí prominouti přidělci úhradu a příslušný zemědělský majetek přidělit bezplatně především osobám, majícím přednostní právo na přiděl (§ 7, odst. 6).

§ 12

Úhradu splácejí přidělci Národnímu pozemkovému fondu podle plánu jím vydaného. Této bude použito k hrazení dluhů a závazků, váznoucích na

konfiskovaných majetcích, pokud tyto dluhy a závazky budou uznány a převzaty, dále k hrazení válečných škod a škod, způsobených na majetku osob perzekvovaných po čas okupace z důvodů národních, politických a rasových, ke zvelebení zemědělské produkce a pro vnitřní osídlení. Případné přebytky Národního pozemkového fondu připadají státní pokladně.

§ 13

(1) V úhradě, určené podle § 10, zahrnuty jsou všechny výdaje a poplatky, spojené s konfiskací (§ 1), přidělením (§ 7) a knihovním převedením zkonfiskovaného majetku.

(2) Zápis přidělu do pozemkových knih obstará Národní pozemkový fond na vlastní útraty.

(3) Převody majetku podle tohoto dekretu jsou osvobozeny od poplatků a dávek.

§ 14

Tento dekret nabývá účinnosti v zemích České a Moravskoslezské dnem vyhlášení; provedou jej ministři zemědělství, financí, spravedlnosti, vnitra a výživy.

10.5 ÚSTAVNÍ DEKRET presidenta republiky č. 33/1945 Sb. ze dne 2. srpna 1945 o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské

Ve znění novely č.: 116/1949 Sb.

K návrhu vlády a po dohodě se Slovenskou národní radou ustanovují:

§ 1

(1) Českoslovenští státní občané národnosti německé nebo maďarské, kteří podle předpisů cizí okupační moci nabyli státní příslušnosti německé nebo maďarské, pozbyli dnem nabytí takové státní příslušnosti československého státního občanství.

(2) Ostatní českoslovenští státní občané národnosti německé nebo maďarské pozbývají československého státního občanství dnem, kdy tento dekret nabývá účinnosti.

(3) Tento dekret se nevztahuje na Němce a Maďary, kteří se v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18 dekretu prezidenta republiky ze dne 19. června 1945, č. 16 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech) přihlásili v úředním hlášení za Čechy nebo Slováky.

(4) Češi, Slováci a příslušníci jiných slovanských národů, kteří se v této době přihlásili za Němce nebo Maďary, jsouce donuceni nátlakem nebo okolnostmi zvláštního zřetele hodnými, neposuzují se podle tohoto dekretu jako Němci nebo Maďaři, schválí-li krajský národní výbor osvědčení o národní spolehlivosti, které vydá příslušný okresní národní výbor (okresní správní komise) po přezkoumání uvedených skutečností.

§ 2

(1) Osobám, spadajícím pod ustanovení § 1, které prokáží, že zůstaly věrné Československé republice, nikdy se neprovinily proti národům českému a slovenskému a buď se činně zúčastnily boje za její osvobození, nebo trpěly pod nacistickým nebo fašistickým terorem, zachovává se československé státní občanství.

(2) Žádost o zjištění, že československé státní občanství zachovává, lze podati do šesti měsíců od počátku účinnosti tohoto dekretu u místně příslušného

okresního národního výboru (okresní správní komise), anebo bydlí-li žadatel v cizině, u zastupitelského úřadu. Rozhoduje o ní krajský národní výbor na návrh okresního národního výboru. Tyto osoby jest až do vyřízení žádosti považovati za československé státní občany, vydal-li jim okresní národní výbor (okresní správní komise) nebo zastupitelský úřad osvědčení o okolnostech, uvedených v předchozím odstavci.

(3) O zachování československého státního občanství příslušníků československých vojenských jednotek, kteří jsou německé nebo maďarské národnosti, rozhodne v nejkratší době z moci úřední ministerstvo vnitra na návrh ministerstva národní obrany. Až do úředního rozhodnutí jest je považovati za československé státní občany.

§ 3

Osoby, které pozbyly československého státního občanství podle § 1, mohou do šesti měsíců ode dne, který bude určen vyhláškou ministra vnitra, otištěnou ve Sbírce zákonů a nařízení, žádati u místně příslušného okresního národního výboru (okresní správní komise) nebo zastupitelského úřadu o jeho vrácení. O takovéto žádosti rozhodne podle volné úvahy krajský národní výbor na návrh okresního národního výboru; nesmí jí však vyhověti, jestliže žadatel porušil povinnosti československého státního občana. Pokud vládním nařízením nebude stanoveno jinak, platí i pro tyto případy všeobecné předpisy o nabývání československého státního občanství.

§ 4

(1) Pro účely tohoto dekretu se posuzují provdané ženy a nezletilé děti samostatně.

(2) Žádosti podle § 3, které podají manželky a nezletilé děti československých státních občanů, jest posuzovati blahovlně. Až do rozhodnutí o nich jest žadatele považovati za československé státní občany.

§ 5

Češi, Slováci a příslušníci jiných slovanských národů, kteří se v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18 dekretu presidenta republiky č. 16/1945 Sb.) ucházeli o udělení německé nebo maďarské státní příslušnosti, aniž k tomu byli donuceni nátlakem, anebo zvláštními okolnostmi, pozbývají československého státního občanství dnem, kdy tento dekret nabývá účinnosti.

§ 6

Tento dekret nabývá účinnosti dnem vyhlášení; provede jej ministr vnitra v dohodě s ministry zahraničních věcí a národní obrany.